

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผู้วิจัยขอแนะนำเป็นลำดับดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ
 - 1.1 ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ
 - 1.2 ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ
 - 1.3 องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ
 - 1.4 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้นำทางวิชาการ
 - 1.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดภาวะผู้นำทางวิชาการ
2. แนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์
 - 2.1 ความหมายและขอบเขตของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์
 - 2.2 จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2.3 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์
 - 2.4 เครื่องมือและวิธีวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2.5 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)
 - 3.1 ความหมายของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระดับชาติ
 - 3.2 วัตถุประสงค์ของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระดับชาติ
 - 3.3 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
 - 3.4 วิธีการจัดการทดสอบ O-NET ในโรงเรียน
 - 3.5 วิธีการและหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ระดับชาติ
4. การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational research)
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
6. สรุปแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

10

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

1.1 ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ

เป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษา คือ การเพิ่มคุณภาพของนักเรียนด้วยการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนมีคุณภาพ นักวิชาการได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 1) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการว่า หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการนำบุคลากรในโรงเรียนให้ร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 128) ได้กล่าวสรุปว่า การเป็นผู้นำทางวิชาการ คือ การนำความรู้ ความสามารถ แนวคิด และเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพต่อการศึกษามาใช้ในการบริหารสถานศึกษา การเรียนการสอน และการพัฒนาวิชาชีพ

ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ (2548 : 15) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำให้ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายและโครงสร้างสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

โยธิน สกุดเดช (2548 : 8) ได้สรุปความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการว่า หมายถึง ลักษณะการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาใน 8 ด้าน ประกอบด้วย พฤติกรรมการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาและการใช้หลักสูตร การนิเทศการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจูงใจ การสนับสนุนการจัดการในชั้นเรียน สนับสนุนการประเมินผล การเรียนของนักเรียน และบรรยากาศในโรงเรียน

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 20) กล่าวว่า ผู้นำทางวิชาการ คือ การปฏิบัติของผู้บริหารที่เป็นแบบอย่างของผู้มีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะผู้นำวิชาการ ต้องให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

โกศิษฎ์ เปลรินทร์ (2552 : 60) ได้สรุปภาวะผู้นำทางวิชาการว่า หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาครูและการส่งเสริมบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เดอบีวอยส์ (Chell, 2001 : 9 ; citing Debevois, 1984. **Synthesis of Research on the Principal as Instruction Leader.**) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ การกระทำที่ผู้บริหารโรงเรียนแสดงออกหรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นกระทำเพื่อสนับสนุนพัฒนาการเรียนของนักเรียน

เมอร์ฟี (โยธิน สกุลเดช. 2548 : 9 ; อ้างอิงจาก Murphy, 1990. **Instructional Leader : Focus on Curriculum Responsibilities.**) ได้กล่าวว่า ภาวะความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ควรให้ความสำคัญเรื่องหลักสูตรเหมือนกับการสอน ในการบริหารงานด้านการศึกษา นั้น เมอร์ฟี ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของหลักการบริหารที่ยึดเอาหลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) จำนวนเนื้อหา 2) การจัดเนื้อหา 3) การจัดเรียงลำดับเนื้อหา 4) ความชัดเจนและความลึกซึ้งของเนื้อหา 5) ความหลากหลายของวิธีการให้ความรู้ 6) การบ้านหรืองานที่มอบหมาย 7) การวางแผนแนวปฏิบัติของหลักสูตร 8) คุณภาพของจุดประสงค์

จากการศึกษาความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ พอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างอิทธิพลต่อกลุ่มที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติภาระหน้าที่เพื่อชักจูงและโน้มน้าวให้นำผู้ร่วมงานได้ร่วมมือปฏิบัติงานไปสู่ความมีประสิทธิภาพทางการเรียนการสอน

1.2 ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าใจแนวคิด หลักการ และทฤษฎีต่างๆ ที่จะนำไปประยุกต์ในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งจะไปสู่ความมีประสิทธิภาพและความเป็นเลิศของสถานศึกษา นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2543 : 278) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนว่า ภาพลักษณ์ของผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเปลี่ยนไป ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่จะต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional leadership) ที่เข้มแข็งเพื่อปฏิวัติการบริหารโรงเรียนไปสู่ความมีประสิทธิภาพโดยการเสริมพลังผู้บริหารโรงเรียนให้มีโอกาสใช้ความเป็นผู้นำอย่างเต็มศักยภาพ และหันมาทุ่มเทให้กับงานบริหารโรงเรียนเป็นหลัก ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูและนักเรียนก็จะมีความดีขึ้นด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 1) ได้ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำทางวิชาการและมองเห็นความจำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยกล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะทำให้ผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

12

เชื่อว่า ยอมรับ ศรัทธาและร่วมมือปฏิบัติงานตามภารกิจจนบรรลุผลเป้าหมายของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ชุมชนและสังคม เนื่องจากภารกิจหลักของโรงเรียน คือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา

มณฑา รัชกษพันธ์ (2551 : 14) ได้สรุปความสำคัญว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู และนำมาซึ่งความมีประสิทธิภาพในโรงเรียน โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกให้ครูรับรู้อย่างชัดเจน นำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยรวม คือ ประสิทธิภาพของการบริหารวิชาการและการปฏิบัติงานภายในโรงเรียน

เพอร์คี และสมิธ (สงบ ประเสริฐพันธ์. 2543 : 14 ; อ้างอิงจาก Perkey and Smith. 1983 : **Effective School.**) ได้ศึกษาวรรณคดีที่ว่าด้วยประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในโรงเรียน กล่าวคือ โรงเรียนที่มีคุณภาพนั้นผู้บริหารมีบทบาทการเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง

ฟูแลน (Chell. 2001 : 6 ; citing Fullan. 1991. **The New Meaning of Education Change**) ยังได้พบในงานวิจัยอีกว่าโรงเรียนที่ดำเนินการโดยผู้บริหารโรงเรียนที่ครูรู้สึกว่าเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ที่ได้เปรียบมากกว่าโรงเรียนซึ่งปฏิบัติงานโดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่อ่อนแอกว่า

จากการศึกษาความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านพอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู และนำมาซึ่งความมีประสิทธิภาพในโรงเรียน โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกให้ครูได้รับรู้อย่างชัดเจน นำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

1.3 องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ

นักวิชาการที่มีชื่อเสียงหลายท่าน ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

ประสิทธิ์ เจียวศรี และคณะ (2548 : 201-202) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 3 ด้าน รวมทั้งสิ้น 23 ข้อ ดังนี้

1. การจัดการโรงเรียน

1.1 การวางแผนยุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

13

- 1.2 การวางแผนปฏิบัติการ
- 1.3 การจัดโครงสร้างองค์การที่สนับสนุนการใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ
- 1.4 การบริหารการเปลี่ยนแปลง
- 1.5 การระดมทรัพยากร
- 1.6 การสร้างช่องทาง การมีส่วนร่วมตัดสินใจของฝ่ายบริหาร
2. การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน
 - 2.1 การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
 - 2.2 การพัฒนาความสามารถและคุณภาพในการสอนของครู
 - 2.3 การนิเทศการสอนของครู
 - 2.4 การประเมินผลการเรียนการสอนของครูและนักเรียน
 - 2.5 การออกแบบการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.6 การประสานงานหลักสูตร
 - 2.7 การกำกับดูแลการใช้หลักสูตร
 - 2.8 การกระตุ้นให้กำลังใจครูและนักเรียนในการเรียนการสอน
 - 2.9 การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน
 - 2.10 การบริหารเวลา พิกัดระยะเวลาในการเรียนการสอน โดยทำตัวให้พบเห็นอยู่เป็นนิ

ใน โรงเรียนและชุมชน

3. การบริหารตนเอง ทีมงาน และชุมชน
 - 3.1 การเป็นแบบอย่างคุณธรรมและจริยธรรม
 - 3.2 การเป็นแบบอย่างในทางการเรียนการสอน
 - 3.3 การยอมรับความแตกต่างทางความคิดและการกระทำของผู้อื่น
 - 3.4 การคิดนอกกรอบ
 - 3.5 การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีความเป็นผู้นำ
 - 3.6 การสื่อสาร
 - 3.7 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงานและชุมชน

ไกศัญญ์ เพลรินทร์ (2552 : 175) ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ และได้จัดกลุ่มพฤติกรรมเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้
 - 1.1 การร่วมกันกำหนดแนวทางพัฒนาการเรียนรู้
 - 1.2 การให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

14

- 1.3 การสร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ
2. การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน
 - 2.1 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการ
 - 2.2 ความสอดคล้องของหลักสูตร การสอน ทรัพยากร มาตรฐาน และการประเมินผล
 - 2.3 การบริหารหลักสูตรและการสอน
3. การพัฒนานักเรียน
 - 3.1 การรักษามาตรฐานที่สูงของนักเรียน
 - 3.2 การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน
 - 3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน
4. การพัฒนาครู
 - 4.1 การจัดโครงการการพัฒนาบุคลากร
 - 4.2 การนิเทศการสอนและประเมินครู
 - 4.3 การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู
5. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
 - 5.1 การส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้
 - 5.2 การสะท้อนผลงาน วิเคราะห์ และวิพากษ์
 - 5.3 การสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดี

ฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี (ประสิทธิ์ เขียวสี และคณะ. 2548 : 64 - 66 ; อ้างอิงจาก Hallinger & Murphy. 1985. **Assessing the Instructional, Management Behavior of Principals**) กล่าวถึงพฤติกรรมที่เป็นองค์ประกอบความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารไว้ 3 องค์ประกอบ คือ การกำหนดภารกิจของโรงเรียน การจัดการด้านการเรียนการสอน และการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ดังนี้ คือ

1. การกำหนดภารกิจของโรงเรียน (Defining the school mission) การกำหนดภารกิจของโรงเรียน เป็นการกำหนดกรอบขอบเขตงานที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ และสร้างความเข้าใจในภารกิจดังกล่าวให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

- 1.1 การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน (Framing school goals) การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนนั้นจะต้องมีความชัดเจน โดยเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ให้ทีมงานได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียน ซึ่งจะต้องรวมไปถึงความรับผิดชอบของคณะครู เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด เป้าหมายในด้านการปฏิบัติงานจะต้องแสดงออกเป็น

พฤติกรรมที่สามารถวัดได้ นอกจากนั้นเป้าหมายของโรงเรียนจะต้องมีลักษณะที่ง่ายต่อครูในการที่จะไปสอนได้ตรงตามจุดประสงค์ในห้องเรียน

1.2 การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน (Communicating school goals) การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน ผู้บริหารต้องจัดให้มีขึ้น เพื่อให้ครู ผู้ปกครองและนักเรียนทราบโดยทั่วกัน ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การประชุมคณะกรรมการ การชี้แจงในหนังสือคู่มือของโรงเรียน ฯลฯ และโดยรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุยกับครู เป็นต้น

2. การจัดการด้านการเรียนการสอน (Managing the instructional program) การจัดการด้านการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวกับการดูแล ส่งเสริม และสนับสนุนการสอนของครู การเรียนของนักเรียน และการประสานงานการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน (Supervising and evaluating instruction) ผู้บริหารจะทำงานร่วมกับครูในด้านหลักสูตรและการสอน ผลงานของผู้บริหารจะต้องมั่นใจได้ว่าเป้าหมายของโรงเรียนถูกถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียน ซึ่งรวมถึงการประสานเป้าหมายของโรงเรียนกับจุดประสงค์ของการเรียนในห้องเรียน ให้การสนับสนุนครูด้านการสอนให้ตรงตามจุดประสงค์ ควบคุมการสอนในห้องเรียนโดยการเยี่ยมอย่างไม่เป็นทางการ การให้ผลย้อนกลับกับครูทั้งในด้านการนิเทศและการประเมินผล โดยมีจุดประสงค์ที่จะทำเป็นรูปธรรมและให้ครูเป็นผู้นำวิธีการสอนที่เฉพาะเจาะจงไปปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในที่สุด

2.2 การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร (Coordinating curriculum) เป็นพฤติกรรมการประสานงานกับครูด้านการนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผล จุดประสงค์ตามหลักสูตรต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาที่สอนในห้องเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่สร้างความเข้าใจกับครูในโรงเรียนในด้านการนำเอาหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผล โดยครูสามารถทำการสอนให้ได้ผลตามความมุ่งหมายและเนื้อหาสาระในหลักสูตรให้มากที่สุด แต่การที่ผู้บริหารจะสามารถควบคุมกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรได้นั้น จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้สอนในห้องเรียนให้ถ่องแท้เสียก่อน

2.3 การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน (Monitoring student progress) ในการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ผู้บริหารใช้ผลจากคะแนนทดสอบในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน การประเมินหลักสูตร การประเมินด้านการสอน และการวัดผลความก้าวหน้าตามเป้าหมายของโรงเรียน

3. การสร้างบรรยากาศวิชาการในโรงเรียน (Promoting a positive school learning climate) บรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียนจะเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและทัศนคติของบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน ผู้บริหารจะมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

16

โรงเรียน ทั้งด้านตัวครู นักเรียน และการเรียนการสอน รวมทั้งมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย

3.1 การควบคุมการใช้เวลาในการสอน (Protecting instructional time) เวลาที่ใช้ในการสอนของครูในห้องเรียนมักสูญเสียไปกับการแนะนำกฎเกณฑ์ในการเรียนให้กับเด็ก เด็กที่เข้าเรียนช้า รวมทั้งคำขอร้องต่างๆ จากสำนักงานโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องหาทางควบคุมกิจกรรมเหล่านี้ให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด โดยผลักดันให้เป็นนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการน่านโยบายนี้ไปใช้ โดยการกำจัดสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำให้การสอนในห้องเรียนหยุดชะงักลงได้ ก็จะสามารถเพิ่มเวลาในการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และนักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

3.2 การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ (Promoting professional development) โดยที่ผู้บริหารให้โอกาสแก่ครูในการพัฒนาวิชาชีพโดยการจัดให้มีการฝึกอบรมระยะประจำการ รวมทั้งช่วยให้ครูได้เรียนรู้ถึงการผสมผสานทักษะต่างๆ ตามโครงการพัฒนาบุคลากรและช่วยให้ครูสามารถนำไปใช้ในห้องเรียนได้

3.3 การดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด (Maintaining high visibility) เป็นการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับนักเรียนและครู ซึ่งปฏิสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการแบบนี้ ผู้บริหารจะได้รับข้อมูลมากมายในด้านความต้องการของนักเรียนและครู ผู้บริหารจะมีโอกาสสื่อสารเป้าหมายระดับต่าง ๆ ของโรงเรียนให้นักเรียนและครูทราบ ผู้บริหารจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทั้งกับครูและนักเรียน ทั้งนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลในการพัฒนาโรงเรียน และยังทำให้เกิดเจตคติที่ดี รวมทั้งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทั้งของครูและนักเรียน

3.4 การจัดสิ่งจูงใจให้กับครู (Providing incentives for teachers) เป็นการสร้างสิ่งที่เป็นแรงจูงใจให้กับบุคคลในโรงเรียนร่วมมือกันทำอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ที่พึงปรารถนา เป็นการสร้างบรรยากาศเชิงบวกด้านการเรียนรู้ รวมทั้งการให้รางวัลและการให้การยอมรับ การทำงานของครู นับเป็นบทบาทที่สำคัญส่วนหนึ่งของผู้บริหารในการที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจ รางวัลที่ให้ไม่ใช่เป็นเงินเพียงอย่างเดียว หากแต่อาจจะเป็นคำชมเชยทั้งโดยส่วนตัวหรือการให้สังคมยอมรับ โดยการมอบใบประกาศเกียรติคุณและการให้รางวัลอย่างเป็นทางการ เป็นต้น

3.5 การพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ (Developing and enforcing academic standards) มาตรฐานทางวิชาการที่สูงและมีความชัดเจน จะเป็นสิ่งที่จูงใจให้เกิดความคาดหวังซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการปรับปรุงการเรียนของนักเรียน และมาตรฐานที่สูงขึ้นนี้จะแสดงให้เห็นจากจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นของโรงเรียนในอนาคตต่อไป ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่ที่จะพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

17

และดำรงไว้ซึ่งบรรยากาศในทางบวก ในที่ครูทำงานและในที่นักเรียนเรียน การปรับปรุงบรรยากาศ จำเป็นต้องอาศัยทักษะในการสนองตอบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการริเริ่มความคิดและสภาพใหม่ ๆ ซึ่งจุดประสงค์สุดท้ายก็คือการปรับปรุงการเรียนการสอนนั่นเอง

คุร์ก (ไกศิชฎี เพลรินทร์. 2552 : 97 - 88) กล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผลโดยจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้ 5 องค์ประกอบ ซึ่งถือว่าครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผล ดังนี้

1. การกำหนดพันธกิจ (Defining mission) งานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผลแสดงให้เห็นว่า จุดประสงค์ที่ระบุไว้ชัดเจนแล้วนั้น ต้องสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าใจแจ่มแจ้ง การจัดทำกรอบเป้าหมาย จุดประสงค์ และพันธกิจนั้น จะต้องไม่ประมาณการสูงเกินไป จุดประสงค์ที่ระบุชัดเจนต้องเป็นไปตามสภาพการณ์ ในช่วงเวลาหรือช่วงวิกฤติด้วย การปฏิบัติการโดยไม่มีพันธกิจที่ระบุชัดเจนนั้น ก็เหมือนกับการออกเดินทางที่ไม่มีจุดหมายในใจ

2. การบริหารหลักสูตรและการสอน (Managing curriculum and instruction) การสอนถือว่าการบริการเบื้องต้นของโรงเรียน ดังนั้น อย่างน้อยที่สุดผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรู้ขอบข่ายของรายวิชาที่สอน และรู้ความจำเป็นที่ต้องสอนรายวิชานั้น ๆ การมีพื้นฐานความรู้กว้าง ๆ ที่ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำพาผู้อื่นดำเนินการตามพันธกิจของโรงเรียนได้ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น ผู้บริหารโรงเรียนสามารถให้ข้อมูลสารสนเทศและทิศทางแก่ครูเกี่ยวกับวิธีสอน และผู้บริหารควรใส่ใจและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจัง

3. การนิเทศการสอน (Supervising teaching) ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการนิเทศการสอน โดยให้ถือว่าเป็นวิธีการพัฒนาครูอย่างจริงจังมากกว่าจะเป็นเพียงการนิเทศการสอนตามสภาพปัญหา (Clinic supervision) การประเมินการปฏิบัติงานเป็นการพิจารณาย้อนหลัง แต่ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นการมองไปข้างหน้า ซึ่งเรื่องนี้ต้องนำมาใส่ใจให้มาก ว่าเวลานี้ทำอะไรได้ ไม่ใช่มองว่าได้ทำอะไรแล้ว ผู้นำทางวิชาการต้องให้โอกาสครูได้พัฒนาวิชาชีพทั้งใน โรงเรียนและนอกโรงเรียนด้วยเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพในตัวของครูแต่ละคนซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนได้

4. การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน (Monitoring student progress) ถึงแม้ว่าตลอดที่รับคนเรียนจบเข้าทำงานจะเป็นการทดสอบขั้นสุดท้ายก็ตาม ผู้บริหารโรงเรียนยังต้องทำการตรวจสอบคุณภาพการเตรียมนักเรียน ผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผล จะต้องมึวิธีการหลากหลายในการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนและต้องทำการประเมินเป็นประจำ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องบอกความหมายของผลลัพธ์ได้อย่างชัดเจนเมื่อจำเป็น ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความสามารถในการทบทวนผลและใช้ผลนั้นช่วยครู ช่วยนักเรียน และช่วยผู้ปกครองในการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

18

กลยุทธ์เพื่อปรับปรุงผลการเรียนการสอน ผู้บริหาร โรงเรียนไม่สามารถจะตีความการประเมินในโรงเรียนทุกครั้ง แต่ก็ควรระบุให้ชัดเจนว่ามีความคาดหวังที่จะให้มีการทดสอบ การตีความและการสนองตอบ อีกทั้ง คาดหวังที่จะให้มีการกำกับติดตามกระบวนการทั้งหมด

5. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน (Promoting instructional climate) โดยที่เมื่อบรรยากาศของโรงเรียนเป็นบรรยากาศที่แสดงว่าเห็นคุณค่าของการเรียนรู้และเป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้บรรลุผลสำเร็จได้ จึงเป็นการยากที่จะไม่เรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องรับผิดชอบการสร้างบรรยากาศที่จะช่วยดึงพลังงานของครูและนักเรียนออกมา มีหลายวิธีการที่จะทำให้เกิดผลได้ เช่น การจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นระเบียบ การจัดกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และให้เป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันว่า สิ่งที่ดีเป็นสุดยอดคือการที่แต่ละคนได้ทำในส่วนของตนเองให้ดีที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดมีความคาดหวังอย่างมากกับนักเรียน

ไกเซอร์ (ชัยชาญ น้อยนัน, ทวี เข้มดี และลูกน้ำ มากลั่น. 2551 : 13-15 ; อ้างอิงจาก Kaiser. 2000. **Mapping the Learning Organization : Exploring a Model of Organizational Learning.**) ได้กล่าวถึงลักษณะในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 7 ด้าน ดังนี้ คือ

1. ความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี ปรัชญา ของหลักสูตรต่าง ๆ ที่ใช้ในโรงเรียน
 - 1.1 การศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร
 - 1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพของสถานศึกษา
 - 1.3 จัดทำโครงร่างหลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.4 นำหลักสูตรไปใช้
 - 1.5 นิเทศการใช้หลักสูตร
 - 1.6 ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
 - 1.7 ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม
2. มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่าง ๆ
 - 2.1 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 2.2 ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบต่าง ๆ
 - 2.3 จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนโดยผู้บริหารและครูอาจารย์ในสถานศึกษา ร่วมมือกันจัดขึ้น เพื่อให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือครู เกี่ยวกับการเรียนการสอนและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

19

- 2.4 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาวิธีการสอนแบบต่าง ๆ
3. สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรม
 - 3.1 จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นการเรียนรู้
 - 3.2 ศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้
 - 3.3 จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้
 - 3.4 ศึกษาวิธีการเลือกและใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 3.5 ศึกษาวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานของสื่อ
 - 3.6 จัดให้มีการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ
4. เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ
 - 4.1 ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
 - 4.2 จัดให้ความรู้เสริมสร้างความคิด เทคนิค ทักษะทางวิชาการของครู ชุมชนท้องถิ่น
 - 4.3 ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล และองค์กร
 - 4.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา การพัฒนาและวิจัยทางการศึกษา
5. สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน
 - 5.1 จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพ
 - 5.2 ส่งเสริมสนับสนุนครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการทั้งในและนอกโรงเรียน
 - 5.3 จัดและอำนวยความสะดวกให้กับครูและนักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง
 - 5.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและนักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน
6. ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 6.1 เรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การให้นักเรียนแก้ปัญหาจริงในสิ่งที่ตนสนใจ
 - 6.2 การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม (Active learning) และจัดการเรียนการสอนในบริบท (Learning in context)
 - 6.3 การจัดการเรียนการสอนแบบแข่งขัน หมายถึง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการ การเข้าใจความหมายในกระบวนการนี้ ผู้เรียนจะต้องใช้กระบวนการคิด
 - 6.4 ส่งเสริมความร่วมมือและยอมรับความหลากหลายและความแตกต่างระหว่างบุคคล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

20

- 6.5 สนองความต้องการของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน โดยอรรถม์ สติปัญญา และสังคม นอกเหนือจากการให้บริการทางวิชาการ แล้วยังมีบริการด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตและบริการทางสังคม
- 6.6 มีบรรยากาศการเรียนที่อบอุ่น สบายใจ สร้างความมั่นใจ จัดสถานที่เรียนให้มีบรรยากาศที่ลดความรู้สึกไม่มั่นคงทางจิตใจ และสนับสนุนให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
7. นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้
 - 7.1 การปรึกษาหารือและสร้างความตระหนักในความสำคัญของการนิเทศการจัดการเรียนการสอน
 - 7.2 การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน
 - 7.3 การดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนการสอน การสังเกตการสอนของครูในชั้น
 - 7.4 การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีของนักวิจัยทางการศึกษา สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบ
ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนจากแนวคิดดังกล่าว ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ

รายการ	Halinger & Murphy	Krug	Kaiser	ประสิทธิ์ เทียวดี และคณะ	โกศิษฐ์ เปรินทร์
1. การกำหนดเป้าหมายและภาระงานด้านวิชาการ	✓	✓		✓	✓
2. การจัดการด้านการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	✓
3. ความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร			✓		
4. การนิเทศและประเมินผลการจัดการเรียนรู้		✓	✓		
5. การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน		✓			✓
6. การสร้างบรรยากาศวิชาการในโรงเรียน	✓	✓	✓		✓
7. การเป็นแบบอย่างที่ดีเชิงวิชาการ			✓		
8. การบริหารตนเอง				✓	

จากตาราง 1 พบว่า นักวิจัยทางการศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าองค์ประกอบของภาวะ
ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานั้นประกอบด้วย

1. การกำหนดเป้าหมายและภาระงานด้านวิชาการ
2. การจัดการด้านการเรียนการสอน
3. การสร้างบรรยากาศวิชาการในโรงเรียน

จากองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำทางวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดใน
แต่ละองค์ประกอบ แล้วจึงสังเคราะห์องค์ประกอบย่อยของภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

22

แนวคิด ทฤษฎีของหน่วยงานทางการศึกษา นักวิชาการ และนักวิจัยทางการศึกษา ที่ได้เสนอแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 3-20) ได้จัดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ 6 ด้าน คือ

1. ด้านภูมิหลังและประสบการณ์ที่ดี ประกอบด้วยภูมิหลังและประสบการณ์ในด้าน การศึกษา ด้านความรู้และประสบการณ์ ด้านศีลธรรม ด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม และด้าน ความสามารถในการปฏิบัติงาน

2. ด้านบุคลิกภาพที่ดี หมายถึง ลักษณะส่วนรวมของบุคคลที่เป็นลักษณะเฉพาะของ บุคคลนั้น ๆ และเป็นพฤติกรรมกระทำที่แสดงออกของบุคคล องค์ประกอบด้านบุคลิกภาพที่ดี ประกอบด้วย บุคลิกภาพด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ความรู้สึก ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรม คือ คุณธรรมจริยธรรมที่เป็นเครื่องช่วยเกื้อหนุนต่อภาวะผู้นำ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความอดทน ความอดกลั้น ความมุ่งมั่น ความ پاکเพียร ความเสียสละ ความ เที่ยงธรรม และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

4. ด้านความรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การกิจของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญา อุดมการณ์ หลักการในการจัดการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ การบริหารโรงเรียน หลักสูตร การพัฒนาระบบนิเทศ ภายในโรงเรียน การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น

5. ด้านทักษะ หมายถึง ทักษะที่จะทำให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำบุคลากรในโรงเรียน ให้ปฏิบัติงานตามภารกิจไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วยทักษะในการ จัดการตนเอง (Self management skill) และทักษะการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interpersonal skill)

6. ด้านความสามารถ (Abilities) ประกอบด้วย ความสามารถในการรวมน้ำใจบุคลากรใน โรงเรียน ความสามารถในการสร้างเครือข่ายของการปฏิบัติงาน ความสามารถในการนำความคิด วิธีการ และนวัตกรรมใหม่ ๆ มาสู่โรงเรียนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ และความสามารถในการนำโรงเรียนให้ทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เฮคค์ และ คนอื่นๆ (Heck and others, 1990: 94 -125) ได้เสนอพฤติกรรมความเป็น ผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารไว้ดังนี้

1. การกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียน
2. การสื่อสารให้ทุกคนทราบว่าโรงเรียนมีความคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนสูง
3. การจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการสอนของครู

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

23

4. การจัดแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นให้
 5. การนิเทศผลการปฏิบัติงานของครู
 6. การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน
 7. การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และความมีระเบียบเรียบร้อย
- รุตเชอร์ฟอร์ด (Chell, 2001 : 6 ; citing Rutherford, 1987. **Removing**

Administrative Impediments to Instructional Improvement Efforts.) พบว่า องค์ประกอบ
ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีคุณภาพมี 4 ด้าน คือ

1. มีวิสัยทัศน์ ทำงานเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมาย เน้นความก้าวหน้าที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ประสานงานหลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผล เปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ
ทำงานเป็นทีม ให้ความสำคัญกับเป้าหมายของโรงเรียนอย่างเต็มที่
 2. สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้
 3. มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปในโรงเรียน มีความรู้ดีเกี่ยวกับวิธีการที่ครูและนักเรียน
ปฏิบัติ
 4. ปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ มีความยืดหยุ่นต่อความแตกต่างของรูปแบบและกลยุทธ์ใน
การสอนของครูแต่ละคน เข้าแทรกแซงก้าวท้าวเท่าที่จำเป็น
- อับเบน, ฮิวจ์ และนอร์ริส (Ubben, Hughes and Norris, 2001: 27 - 33) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ
ภาวะผู้นำทางวิชาการและสรุปไว้ดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
 - 1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้
 - 1.2 เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 1.3 ประเมินผลการเรียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
 - 1.4 กำหนดเป้าหมายเฉพาะเจาะจง
2. สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน
 - 2.1 ตระหนักว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้
 - 2.2 สร้างระบบการให้รางวัลทางวิชาการขึ้นในโรงเรียน
 - 2.3 สร้างบรรยากาศที่มีความเป็นระบบระเบียบ
 - 2.4 ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง
 - 2.5 สร้างทัศนคติเชิงบวกแก่ผู้ร่วมงาน
 - 2.6 เอื้ออาทร ฉลองความสำเร็จ และมีอารมณ์ขัน
 - 2.7 กล้าตัดสินใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

24

2.8 สื่อสารโดยเปิดเผยและต้องไม่พูดเท็จ

3. สร้างวัฒนธรรมในการทำงานของโรงเรียน

3.1 ให้มีการทดลองแนวความคิดใหม่ๆ

3.2 กำหนดความมุ่งหวังไว้สูง

3.3 มุ่งสู่ฐานความรู้

4. วางแผนการบริหารเชิงวิชาการ

แมคอีแวน (McEwan. 1998 : 13) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผลว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ

1. การวางเป้าหมายทางวิชาการที่ชัดเจน (Establish clear instructional goals)

2. การจัดการทีมงาน (Staff)

3. การสร้างวัฒนธรรมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Create a school culture and climate conducive to learning)

4. การสื่อสารพันธกิจและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน (Communicate the vision and mission of learning)

5. การตั้งความคาดหวังที่สูงเกี่ยวกับทีมงาน (Set high expectations for staff)

6. การพัฒนาครูให้เป็นผู้นำ (Develop teacher leaders)

7. การสร้างและรักษาเจตคติที่ดีของนักเรียน ทีมงานและผู้ปกครอง (Maintain positive attitudes toward students, staff, and parents)

ซูโปวิตซ์ และพอกลินโค (Supovitz and Poglinco. 2001: 4 - 6) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการและสรุปไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิสัยทัศน์

2. มีความสามารถเกี่ยวกับการวางแผนยุทธศาสตร์

3. เป็นผู้ นำการเปลี่ยนแปลง

4. มีความสามารถในการสื่อสาร

5. มีความสามารถเป็นต้นแบบการเรียนรู้

6. สร้างบรรยากาศการทำงานขึ้นในโรงเรียน

7. กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโต

เอลิก เมียลคาเรก และฮอย (ไกศิษย์ เพลรินทร์. 2552 : 103 - 104 ; อ้างอิงจาก Alig -

Mielcarek & Hoy. 2005. **A Theoretical and Empirical Analysis of the Nature, Meaning,**

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

25

and Influence of Instructional Leadership.) ได้ปรับรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการและเรียก
รูปแบบนี้ว่า รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการที่ปรับให้ง่าย (Simplified model) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนและสื่อสารให้เป็นที่เข้าใจถึงเป้าหมายที่ใช้ร่วมกัน คือ ผู้นำ
ต้องทำงานกับครูอย่างมีความร่วมมือเพื่อกำหนดเป้าหมาย สื่อสาร ใช้เป้าหมายร่วมของโรงเรียน
ใช้เป้าหมายในการตัดสินใจงานขององค์กรในการทำให้การปฏิบัติการสอนมีความสอดคล้องตาม
เป้าหมาย ในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ตามหลักสูตร และจัดให้มีจุดหมายเพื่อกำหนดเป้าหมายเหล่านี้
มุ่งเน้นให้ครูบรรลุปันธกิจร่วมกัน

2. กำกับติดตามและจัดให้มีการสะท้อนผลกระบวนการสอนและการเรียน มิตินี้เกี่ยวกับ
กิจกรรมต่าง ๆ ของผู้นำทางวิชาการในเรื่องของหลักสูตรวิชาการ กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ การปรากฏ
กายให้เห็นอยู่ทั่วไปในโรงเรียน พูดคุยกับนักเรียนและครู ให้คำชมและสะท้อนความคิดเห็น
สู่นักเรียน ครู และชุมชนที่เกี่ยวกับผลของการปฏิบัติงานทางวิชาการ และสร้างความมั่นใจว่า เวลา
การเรียนการสอนของโรงเรียนจะไม่ถูกรบกวน

3. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครูของโรงเรียนอย่างกว้างขวาง ในมิตินี้เป็น
พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้นำทางวิชาการส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้เกี่ยวกับ
ผลสัมฤทธิ์นักเรียนให้มากขึ้น โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูล โอกาสในการพัฒนาวิชาชีพครู
ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียนและจัดหนังสือเกี่ยวกับอาชีพของครู จัดตำราและแหล่งเรียนรู้
อื่น ๆ ให้ครู

เอลิค เมียลคาเรก และฮอย ยังได้ทำการศึกษารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยได้ปรับ
แนวความคิดของฮาลิงเจอร์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการได้ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูทั้งโรงเรียน

1.1 สนับสนุนให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพครูซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้อง
กับเป้าประสงค์ของโรงเรียน

1.2 จัดให้มีกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพครูในโรงเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนที่ดีที่สุด

1.3 วางแผนการพัฒนาวิชาชีพครูที่จำเป็นต่อครูและที่ครูต้องการ

1.4 ส่งเสริมการจัดทำแผนการพัฒนาวิชาชีพของครูเป็นรายบุคคล

1.5 วางแผนร่วมกับครูในการจัดการอบรมการพัฒนาวิชาชีพครูในโรงเรียน

1.6 จัดหาวัสดุอุปกรณ์และแหล่งความรู้ทางวิชาชีพให้แก่ครู

1.7 จัดตารางการฝึกอบรมภายในเพื่อให้เกิดความร่วมมือในหมู่ครู

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

26

2. กำหนดเป้าหมายร่วมกันและสร้างความเข้าใจกับเป้าหมายนั้น

2.1 ใช้ข้อมูลจากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางการอภิปรายของคณะครูเกี่ยวกับโครงการสอน

2.2 สนับสนุนให้ครูใช้การวิเคราะห์ข้อมูลความก้าวหน้าทางวิชาการของนักเรียน

2.3 ร่วมมือกับครูสร้างเป้าหมายทางวิชาการ โดยใช้ข้อมูลเป็นตัวขับเคลื่อน

2.4 ทำความเข้าใจกับคณะครูเกี่ยวกับเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียน

2.5 ร่วมทำงานกับคณะครูในการตีความข้อมูล การประเมินเพื่อใช้ในการสอน

2.6 ใช้เป้าหมายของโรงเรียนในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานวิชาการ

2.7 สร้างเป้าหมายของโรงเรียนที่ส่งเสริมให้มีมาตรฐานที่สูงและความคาดหวังที่สูงเพื่อนักเรียนทุกคน

2.8 ตั้งมาตรฐานที่สูงและสามารถบรรลุผลได้เพื่อนักเรียนทุกคน

3. กำกับติดตามและจัดให้มีการสะท้อนผลกระบวนการสอนและการเรียน

3.1 เข้าเยี่ยมห้องเรียนเพื่อให้มั่นใจว่า การสอนในห้องเรียนตรงตามเป้าหมายของโรงเรียน

3.2 กำกับติดตามการปฏิบัติในห้องเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรของเขตพื้นที่การศึกษา

3.3 ทำงานกับนักเรียนในเรื่องวิชาการ

3.4 อยู่ในโรงเรียนตลอดเวลา

3.5 สังเกตครูเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ ไม่ใช่เพื่อการประเมิน

3.6 ประเมินครูเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติการสอน

3.7 ให้ผลสะท้อนเฉพาะตัวต่อการสอนของครู

3.8 ให้ผลสะท้อนเฉพาะตัวต่อการเรียนของนักเรียน

ครูช (Chell. 2001: 6 ; citing Kroeze. 1989. **The Principal as Instructional Leader.**) ค้นพบเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีคุณภาพมี 4 ด้าน ดังนี้

1. การให้ความสำคัญกับเป้าหมาย โดยการตั้งเป้าหมายทางวิชาการ ตั้งความหวังเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนไว้สูง

2. การจัดการองค์การและการประสานงาน มีการทำงานเพื่อความสำเร็จผลและความมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

27

3. ความสามารถและความสุขุมรอบคอบในการตัดสินใจ มีแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและไว้ใจได้ สร้างทางเลือกที่หลากหลาย ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการปรับปรุงโปรแกรมการเรียนการสอน

4. ความมีมนุษยสัมพันธ์ ผู้นำทางวิชาการที่มีคุณภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน

กลิคแมน (Chell. 2001: 13-27 ; citing Glickman. 1990. **Supervision of**

Instruction : A Development Approach.) ได้เสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นองค์ประกอบที่มีรากฐานมาจากการนิเทศการสอน ซึ่งเป็นบทบาทโดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนในการปรับปรุงการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประกอบด้วย 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ ด้านองค์ความรู้พื้นฐาน ด้านภาระหน้าที่ และด้านทักษะที่จำเป็น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านองค์ความรู้พื้นฐาน (Knowledge base) เป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อใช้เป็นฐานในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของผู้บริหาร จำแนกเป็น 6 องค์ประกอบ คือ

1.1 โรงเรียนที่มีประสิทธิผล (Effective school literature) เป็นความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผลที่สนับสนุนโดยการวิจัย ซึ่งงานวิจัยชิ้นสำคัญ ๆ ทุกงานต่างบันทึกลักษณะพิเศษของโรงเรียนที่มีประสิทธิผลว่า คณะครูต่างมีความเห็นพ้องในจุดประสงค์เดียวกัน และมีความเชื่อมั่นในความสำเร็จ การที่ลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูในโรงเรียนรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ยิ่งใหญ่และทำงานเพื่อการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน นอกจากนี้โรงเรียนที่มีประสิทธิผลจะต้องประกอบด้วยการมีพันธกิจที่ชัดเจน และเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ มีผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง ตั้งความคาดหวังเกี่ยวกับครูและนักเรียนไว้สูง มีการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอยู่เสมอ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ชุมชน และให้ความสำคัญกับการบรรลุทักษะเบื้องต้นของผู้เรียน

1.2 การสอนที่มีประสิทธิผล (Research on effective teaching) วิธีการในการสอนที่มีประสิทธิผลที่สนับสนุนโดยการวิจัย เป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้นำทางวิชาการ งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิผลจะบอกให้ผู้บริหาร โรงเรียนทราบถึงวิธีการที่ทำให้การสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายถึงแม้ว่างานวิจัยดังกล่าวจะไม่ได้บอกถึงวิธีการที่ดีที่สุดเนื่องจากขึ้นอยู่กับเป้าหมายของโรงเรียนแต่ละแห่ง ที่จะต้องเลือกวิธีที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียนของตนเอง เช่น ถ้าโรงเรียนตั้งเป้าหมายให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ที่สูง ผู้นำทางวิชาการก็จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยทางการสอน ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับเป้าหมายดังกล่าว ดังนั้น งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิผลจึงเป็นหนทางที่เหมาะสมชัดเจน เป็นรูปแบบโดยตรงของการสอน และ

เป็นสิ่งที่สมเหตุสมผลสำหรับการนำมาใช้ในชั้นเรียน ซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1.3 ปรัชญา ความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษา (Educational Philosophy and belief) หมายถึง ปรัชญาและความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนที่เกิดจากการนำองค์ประกอบด้านความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผลและการสอนที่มีประสิทธิผลบรรจุลงในปรัชญาและความเชื่อในการจัดการศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ปรัชญาประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ปรัชญาอัตถนิยมหรืออัตถิภาวนิยม (Existentialism) ปรัชญาและความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับวิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้ในการนิเทศการสอนของครู คือ จะควบคุมความเชื่อของผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้ในการนิเทศ

1.4 พัฒนาการทางการบริหาร (Administrative development) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางการบริหารโรงเรียนในด้าน พฤติกรรม การบริหาร นโยบาย การปฏิบัติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน การจัดให้มีความสมดุลระหว่างการจัดการและทักษะทางวิชาการ การพัฒนาและการดำเนินงานตามแผน ความรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับนักวิจัยส่วนใหญ่ที่ยอมรับว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้กำหนดประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการเป็นผู้มีบทบาทในการริเริ่มกิจกรรมต่างๆ และเป็นผู้ช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ระดับบทบาทเหล่านี้เป็นตัวกำหนดความสำเร็จของโรงเรียน บทบาททางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ พฤติกรรมของผู้บริหาร การบริหารงาน นโยบาย การปฏิบัติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน การจัดให้มีความสมดุลระหว่างการจัดการและทักษะทางวิชาการ การพัฒนาและการดำเนินงานตามแผน

1.5 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Change theory) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากในขณะนี้บุคคลทั่วไปไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง แต่ผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะต้องมุ่งมั่นในการปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตลอดจนความเชื่อและความเข้าใจในการที่จะเปลี่ยนแปลงได้นั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลง รูปแบบการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ความพอใจ ความยุ่งเหยิง ความสับสน และการริเริ่ม ความพอใจ (Contentment) คือ ความรู้สึกก่อนจะมีการเปลี่ยนแปลง ความยุ่งเหยิง (Confusion) คือ ความรู้สึกขณะที่เริ่มมีคำถามเข้ามา ความสับสน (Chaos) คือ ความรู้สึกเมื่อมีคำตอบเข้ามา การริเริ่มใหม่ (Self - renewal) คือ ความรู้สึกเมื่อได้รับคำตอบเรียบร้อยแล้ว ถึงแม้ว่าขั้นตอนทั้งสี่ของสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลงสามารถควบคุมได้โดยผู้บริหารโรงเรียน แต่สำหรับในการ

ปฏิบัติงานร่วมกัน ผู้บริหารโรงเรียนต้องอาศัยวิธีการและขั้นตอนในการกำหนดทิศทางที่เหมาะสมต่อสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลง คือ การสร้างความสัมพันธ์ (Building a relationship) เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบการเปลี่ยนแปลงกับลูกค้าหรือผู้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง การวิเคราะห์ถึงปัญหา (Diagnosing the problem) เป็นการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลที่ตรงประเด็น (Acquiring relevant resources) การเลือกทางในการแก้ปัญหา (Choosing the solution) การยอมรับ (Gaining acceptance) การรักษามาตรฐาน การริเริ่มใหม่ (Stabilizing the innovation and generation self - renewal)

1.6 ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร (Knowledge of curriculum development) หมายถึง ความรู้ของผู้บริหารโรงเรียนในการที่จะพัฒนาหลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะต้องประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับรูปแบบของหลักสูตร (Format) ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลของการพัฒนา (Sources of development) ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน และการพัฒนาในระดับจังหวัด ความรู้เกี่ยวกับระดับของการพัฒนาหลักสูตร (Levels of involvement)

2. ด้านภาระหน้าที่ (Tasks) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ดังกล่าวข้างต้น ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ

2.1 การนิเทศและการประเมินผลการสอน (Instructional evaluation supervision) หมายถึง การนิเทศในห้องเรียนเพื่อช่วยเหลือครูในการปรับปรุงเรื่องการเรียนรู้การสอน ซึ่งหนทางที่สามารถช่วยเหลือครูปรับปรุงการสอนได้ดี คือ รูปแบบการนิเทศแบบคลินิก โดยผู้บริหารโรงเรียนควรนิเทศแบบคลินิก อย่างน้อยที่สุดปีละ 2 ครั้ง ขั้นตอนการนิเทศแบบคลินิกประกอบด้วย ขั้นประชุมครูก่อนการสังเกตการสอน ขั้นการสังเกตในห้องเรียน ขั้นการอธิบายผลจากการสังเกต ขั้นการประชุมนิเทศ และขั้นวิจารณ์การสอน ซึ่งการนิเทศและการประเมินผลการสอนเป็นภาระหน้าที่ที่ปฏิบัติได้โดย ผู้บริหารโรงเรียนที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่จริงใจกับครูและปฏิบัติตนให้เป็นที่เป็นที่ไว้วางใจ

2.2 การพัฒนาทีมงาน (Staff development) การพัฒนาทีมงานเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการปรับปรุงการสอนของครูในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีความหมาย เนื่องจากการศึกษาเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครูเป็นผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาจึงต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีหน้าที่หาแนวทางในการจัดการศึกษาไปพร้อมกับการได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องของครูด้วย ซึ่งแนวทางดังกล่าวสามารถทำได้โดยการจัดการบริการการศึกษาในโรงเรียน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมพบปะกับทีมงาน การเยี่ยมชมโรงเรียน จัดกิจกรรมการอ่านเกี่ยวกับวิชาชีพ เป็นต้น ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผล ควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ เป็นกิจกรรมที่มีความชัดเจน ต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

30

ตรงประเด็นและส่งผลต่อการสอน เป็นกิจกรรมเพื่อการติดตามช่วยเหลือครู เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการสังเกตระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน (Peer observation) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย ควรมีการประชุมและวิเคราะห์เกี่ยวกับทักษะที่ใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับประสบการณ์ในชั้นเรียนและการปรับปรุงทักษะต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จ เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมครูในการเป็นผู้นำ ซึ่งครูมีส่วนร่วมในการวางแผน

2.3 การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum development) จากสภาพของการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้บทบาทของผู้นำทางวิชาการกลายเป็นบทบาทที่สำคัญมากขึ้น เนื่องจากประสิทธิผลของการศึกษาเป็นประเด็นที่ซับซ้อน ผู้นำทางวิชาการจึงต้องเป็นผู้ที่ทำงานร่วมกับครูเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน ดังนั้นผู้นำทางวิชาการจึงต้องมีภาระหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตร โดยการทำงานร่วมกับครู เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ

2.4 การพัฒนากลุ่ม (Group development) การพัฒนากลุ่มเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในการนำไปสู่ภาวะผู้นำทางวิชาการ การเรียนรู้ทักษะของการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาคือการเรียนรู้การสอนเป็นสิ่งสำคัญของผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำความรู้เกี่ยวกับประสิทธิผลของกลุ่ม รูปแบบของผู้นำกลุ่ม ความผิดปกติของการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม และการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งไปใช้ในการพัฒนากลุ่ม

2.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) การวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือการวิจัยเหล่านั้นไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเอง ผู้บริหารโรงเรียนมีภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือ สนับสนุนเพื่อให้สามารถวิจัยในชั้นเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเองได้

2.6 การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (Positive school climate) ภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน คือ การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ในฐานะที่เป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ของนักเรียน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีผลต่อขวัญกำลังใจที่ดีของครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สูงขึ้น การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากผู้บริหารและทีมงานในโรงเรียน เพื่อแยกแยะระหว่างปัจจัยที่สร้างสรรค์บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องหากกลยุทธ์เพื่อใช้ในการส่งเสริม สนับสนุนปัจจัยที่สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ และพิชิตปัจจัยที่เป็นอุปสรรคขัดขวางบรรยากาศในการเรียนรู้ อาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียน

2.7 การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน (School community involvement) โรงเรียนถือได้ว่าเป็นหัวใจของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นความสัมพันธ์

ที่มีประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ผู้บริหารโรงเรียนสามารถมีบทบาทในการนำชุมชน ชุมชนสามารถเป็นผู้สนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียนได้หลายทาง เช่น เป็นอาสาสมัครช่วยงานในโรงเรียน เป็นวิทยากรในชั้นเรียน เป็นที่ปรึกษาในโรงเรียน เป็นต้น การที่ผู้ปกครองสนใจการศึกษาของนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยการเปิดโรงเรียนสู่ชุมชนให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนในการตัดสินใจการกระทำของโรงเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ตลอดจนให้คำแนะนำบทบาทของผู้นำโรงเรียนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนโดยการใช้เอกสารการเยี่ยมบ้าน การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

3. ด้านทักษะที่จำเป็น (Skill needed) การนำความรู้ไปสู่การพัฒนาพฤติกรรม และการปฏิบัติงานที่มีสมรรถภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีทักษะภาวะผู้นำ และทักษะทางเทคนิค ทักษะภาวะผู้นำ (Leadership skills) ประกอบด้วยทักษะการติดต่อสื่อสาร ทักษะด้านบุคคล ทักษะการนิเทศ และทักษะการแนะแนวทางการตัดสินใจของกลุ่ม ส่วนทักษะทางเทคนิค (Technical skills) ประกอบด้วย ทักษะการตั้งเป้าหมาย ทักษะการประเมินผลและการวางแผน ทักษะการสังเกต และทักษะการวิจัยและประเมินผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ทักษะการติดต่อสื่อสาร (Communication skills) ทักษะในการติดต่อสื่อสารเป็นทักษะของผู้นำทางวิชาการที่มีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนใช้เวลาประมาณ 70 – 80 % ของเวลาทำงานในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น เวลาดังกล่าวใช้ไปกับการฟัง การพูด การเขียนและการอ่าน ซึ่งตามปกติในการฟัง ผู้ฟังมักจะไม่ได้เข้าใจสิ่งที่ผู้พูดพูดทั้งหมดแต่จะรับรู้ได้ประมาณ 1 ใน 4 ส่วน ดังนั้นการฟังที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นการฟังอย่างเอาใจใส่ต่อสิ่งที่ผู้พูดพูด ฟังอย่างมีจุดประสงค์ โดยการแลกเปลี่ยนข้อความและฟังโดยใช้ความจำช่วยระลึกถึงสิ่งที่ได้ฟัง ดังนั้น การติดต่อสื่อสารจึงเป็นการติดต่อแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ซึ่งผลลัพธ์ก็คือความเข้าใจ ความเข้าใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันซึ่งผลลัพธ์ก็คือความเข้าใจ ความเข้าใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการแลกเปลี่ยนทางความคิด ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องเห็นพ้องร่วมกันในการแลกเปลี่ยนความคิด

3.2 ทักษะด้านบุคคล (People skills) ทักษะด้านบุคคลนั้นถือว่าเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำทางวิชาการและเป็นทักษะที่ชี้ขาดความสำเร็จของตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นตำแหน่งที่จะต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทุกระดับ เช่น บุคลากรในโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน ทีมงาน นักเรียน เป็นต้น และตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำเป็นผู้กำหนดทิศทางของโรงเรียน ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการที่จำเป็นคือ ความเชื่อถือหรือความไว้วางใจ (Trust) การจูงใจ

(Persuasion) การกระจายอำนาจ (Empowerment) และความเป็นเพื่อนในอาชีพ (Collegiality) เป็นการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิด การเป็นผู้ช่วยในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ซึ่งส่งผลต่อนักเรียน

3.3 ทักษะการนิเทศ (Supervisory) ทักษะในด้านการนิเทศ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการเลือกใช้วิธีการนิเทศในแต่ละสถานการณ์ ได้อย่างเหมาะสมที่สุด ซึ่งในการทำงานร่วมกับครู แต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องกำหนดวิธีการที่เหมาะสมที่สุด วิธีการดังกล่าวมีตั้งแต่ การนิเทศทางอ้อม การนิเทศแบบร่วมมือ ไปจนถึงการนิเทศแบบเป็นทางการ

3.4 ทักษะการตัดสินใจร่วมกัน (Group decision - making) เป็นทักษะพื้นฐานที่ใช้อธิบายว่าทำอย่างไรจึงจะเกิดการตัดสินใจร่วมกันขึ้นได้ ในการตัดสินใจร่วมกันนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องใช้วิธีการเพื่อที่จะให้แนวคิด นโยบายเป้าหมายในการทำงานเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของกลุ่มซึ่งผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มตัดสินใจวิธีดำเนินงานร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกันจะนำไปสู่ความรับผิดชอบร่วมกัน การตัดสินใจประกอบด้วย การตัดสินใจข้างเดียว และการตัดสินใจที่มีการปรึกษาหารือ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องเลือกใช้แนวทางในการตัดสินใจที่เหมาะสม

3.5 ทักษะการกำหนดเป้าหมาย (Goal setting or envisioning) ทักษะในการกำหนดเป้าหมายหรือทักษะในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป็นสมรรถภาพในการสร้างมโนคติและการถ่ายทอดความต้องการให้เกิดมโนคตินั้นอย่างเหมาะสม โดยการชักจูงให้บุคคลอื่นพิจารณาเป้าหมายและร่วมกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้น จนทำให้วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายนั้นถูกกำหนด และควบคุมจนกลายเป็นการตั้งมั่น การพิจารณาการกำหนดวิสัยทัศน์สามารถพิจารณาได้ตามขบวนการต่อไปนี้ คือการกำหนดมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรม การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค การกำหนดกลยุทธ์สำหรับเอาชนะอุปสรรค และการวิเคราะห์การทำงานเพื่อให้เป้าหมายหรือวิสัยทัศน์เป็นผลสำเร็จ

3.6 ทักษะการประเมินผลและการวางแผน (Assessing and planning) ทักษะในการประเมินผลและการวางแผน เป็นทักษะที่ใช้ในการประเมินและวางแผนการประเมินเพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้ไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การใช้เวลาสำหรับการวางแผน การประเมินสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเปลี่ยนแปลงในองค์การ โครงสร้างขององค์การ จุดอ่อนกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ เป็นต้น ในการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้ไปสู่ความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นสำหรับโรงเรียนนั้นสามารถเข้าถึงได้มากมายหลายทาง เช่น สอบถามจากผู้เกี่ยวข้อง อ่านจากบันทึกของโรงเรียน การสำรวจแบบ Open-end และการใช้เทคนิคเดลฟาย เป็นต้น นอกจากนี้ในการประเมินผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

333

จำเป็นต้องมีการวางแผนการประเมินเพื่อที่การประเมินเป็นไปได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดประสงค์ ผู้บริหารโรงเรียน สามารถเลือกใช้เทคนิคในการประเมินผลและการวางแผนได้หลายวิธี เช่น แผนภูมิของแกนต์ (Gant charts) โปรแกรมการประเมินผล (PERT) เทคนิค PPBS การบริหารโรงเรียนโดยยึดวัตถุประสงค์ (MBO) เป็นต้น

3.7 ทักษะในการสังเกต (Observing) เนื่องจากครูเป็นผู้มีส่วนร่วมที่มีสมรรถภาพในองค์กร ผู้บริหารโรงเรียนสามารถอำนวยความสะดวกต่อการเปลี่ยนแปลงโดยเป็นผู้จัดเตรียมให้ผลสะท้อนกลับต่อครูโดยใช้วิธีการสังเกตให้เป็นประโยชน์ การสังเกตเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารทำการสังเกตการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีวิธีการสังเกตหลายวิธีขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การสังเกตเพื่อแนะนำการสอน การสังเกตเพื่อช่วยให้ครูได้ทราบผลสะท้อนกลับของการสอนเพื่อปรับปรุงงาน เป็นต้น

3.8 ทักษะการวิจัยและการประเมินผล (Research and evaluation) การวิจัยและการประเมินผลที่ดีนั้นควรมีความชัดเจน โดยที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้วิเคราะห์ความสำเร็จของโปรแกรมการสอนและกำหนดการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น สำหรับการทำให้โปรแกรมการสอนเป็นผลสำเร็จ ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงโปรแกรมการสอนจะต้องทำบนพื้นฐานของข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนและผลลัพธ์ที่ได้รับหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการสอน ซึ่งต้องมาจากข้อมูลที่กว้างขวาง ครอบคลุม และเชื่อถือได้

ทรุสตี (จันทรานี สงวนนาม. 2533 : 62 - 63 ; อ้างอิงจาก Trusty. 1986.

Administrator / Supervisor Career Leader Orientation Manual.) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการไว้ 17 ประการ คือ

1. ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของโรงเรียนได้
2. ส่งเสริมให้ครูนำเอาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของโรงเรียนไปปฏิบัติ
3. สร้างความเชื่อมั่นว่ากิจกรรมของโรงเรียนแต่ละห้องเรียนสอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน
4. สร้างความเชื่อมั่นว่าโครงการทางวิชาการของโรงเรียนเป็นผลมาจากผลการวิจัยและการปฏิบัติทางการศึกษา
5. มีการวางแผนร่วมกับคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ทางวิชาการเพื่อให้บรรลุความต้องการของนักเรียน
6. ส่งเสริมให้ครูได้นำโครงการทางวิชาการไปปฏิบัติ
7. ปฏิบัติงานร่วมกับคณะครูในการประเมินผล โครงการทางวิชาการของโรงเรียน
8. ติดต่อสื่อสารกับครูและนักเรียนด้วยความคาดหวังที่สูงในด้านมาตรฐานวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

34

9. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางสังคมของนักเรียน
10. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมเชาว์ปัญญาของนักเรียน
11. มีการจัดสรรเวลาเพื่องานวิชาการร่วมกับครูอย่างชัดเจน
12. ให้ความร่วมมือกับนักเรียนในการกำหนดระเบียบเพื่อแก้ไขปัญหาด้านวินัยของนักเรียน
13. ร่วมมือกับนักเรียนเพื่อให้มีการนำกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหาด้านวินัย
14. ร่วมมือกับคณะครูเพื่อนำระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหาวินัยนักเรียน
15. มีการปฐมนิเทศคณะครูเกี่ยวกับโครงการของโรงเรียน
16. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอย่างยุติธรรม
17. ช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงานเพื่อให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

เมอร์ฟี (ไกศิชฎ์ เพลรินทร์. 2552 : 98 ; อ้างอิงจาก Murphy. 1990. **Principal Instructional Leadership.**) ได้ศึกษารวบรวมภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเป็นระบบและเข้าใจได้ง่าย โดยได้สังเคราะห์จากผลการวิจัยจากวรรณกรรม เอกสารเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผลการปรับปรุงโรงเรียน การพัฒนาครู และการเปลี่ยนแปลงองค์การ อาศัยการศึกษาวรรณกรรมนี้ เมอร์ฟีได้สร้างกรอบผู้นำทางวิชาการซึ่งได้รวบรวมเอาการศึกษาวิจัยและข้อค้นพบเอาไว้มาก กรอบงานนี้ประกอบด้วยมิติภาวะผู้นำทางวิชาการ 4 มิติ และแยกออกเป็น 16 บทบาท หรือ 16 พฤติกรรม ภาวะผู้นำทางวิชาการ 4 มิติ ได้แก่ การสร้างพันธกิจและเป้าหมาย การบริหารหน้าที่การผลิตทางการศึกษา การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะได้กล่าวถึงและชี้ให้เห็นบทบาทหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้นำทางวิชาการในแต่ละมิติ การสร้างพันธกิจและเป้าหมายเป็นเรื่องพื้นฐานในการสร้างความรู้สึคว่ามีจุดประสงค์ร่วม และเชื่อมโยงการทำงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนที่เกี่ยวกับวิสัยทัศน์เดียวกัน เมอร์ฟีได้แยกมิตินี้ออกเป็น พฤติกรรมหลักของผู้บริหารโรงเรียนในการทำจัดกรอบเป้าหมายโรงเรียนและการสื่อสารเป้าหมายโรงเรียนให้เป็นที่เข้าใจ การจัดทำกรอบเป้าหมายโรงเรียน คือ การกำหนดเป้าหมายที่เน้นผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนทุกคน โดยการรวบรวมข้อมูลผลการเรียนของนักเรียนทั้งที่ผ่านมาและเป็นปัจจุบัน และการรวมนำที่รับผิดชอบของครูเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สื่อสารเป้าหมายบ่อย ๆ ให้เป็นที่เข้าใจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการแก่นักเรียน ผู้ปกครองและครูเน้นย้ำความสำคัญว่า เป้าหมายช่วยชี้ว่าโรงเรียนต้องมีกิจกรรมอะไรบ้าง การบริหารงานหน้าที่ในการผลิตผลผลิตทางการศึกษาของโรงเรียนเป็นมิติที่ 2 มิตินี้เน้นพฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำทางวิชาการ ส่งเสริมการสอน ที่มีคุณภาพ โดยการจัดประชุมและประเมินครู การเยี่ยม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

35

ห้องเรียน การให้คำแนะนำเฉพาะที่สะท้อนผลการสอนและกระบวนการเรียนรู้ กำหนดงานของครู เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่การเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ผู้บริหาร โรงเรียนยังต้องจัดและ ป้องกันเวลาการสอน ให้ถือว่าเป็นนโยบายและกลยุทธ์ของโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนร่วมกับครู บริหารจัดการหลักสูตร เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานของรัฐ แบบประเมินผลรัฐ และหลักสูตรของเขตพื้นที่การศึกษา ผู้นำทางวิชาการกำกับติดตาม ความก้าวหน้าของนักเรียนบ่อยๆ ผู้นำทางวิชาการเป็นแบบอย่างการใช้ข้อมูลเพื่อกำหนดเป้าหมาย และประเมินการสอน

การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้มีองค์ประกอบได้แก่ พฤติกรรมของผู้บริหาร โรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อปทัชฐาน ความเชื่อ ทักษะคิดของครู นักเรียน และผู้ปกครอง ผู้บริหาร โรงเรียน ส่งเสริมการพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ของโรงเรียนที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน โดย การสร้างความคาดหวังและมาตรฐานเชิงบวก โดยการอยู่ในโรงเรียนหรือปรากฏกายให้เห็นมาก การให้ขวัญกำลังใจแก่ครูและนักเรียน และส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพครู มิตินี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับ กระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียน มิติสุดท้ายคือการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียน การสอน มิตินี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำทางวิชาการสร้าง โครงสร้างและกระบวนการขององค์การที่ สนับสนุนกระบวนการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนที่ทำตัวเป็นตัวอย่างในมิตินี้ สามารถสร้าง สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นระเบียบ ผู้บริหารโรงเรียนเช่นนี้ จะให้โอกาสแก่นักเรียน เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมากมาย พัฒนาความร่วมมือและความสามัคคีของครู รักษาทรัพยากรภายนอก ที่สนับสนุนเป้าหมายของโรงเรียนและรวมสายสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับ โรงเรียน กรอบ แนวความคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของเมอร์ฟีทำให้เห็นการทดสอบเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้นำทาง วิชาการ อย่างไรก็ตาม กรอบแนวคิดนี้ซึ่งพัฒนามาจากการสังเคราะห์เอกสาร ยังไม่ได้ทดสอบให้ เป็นที่ประจักษ์ ยังไม่ชัดเจนว่า ผู้นำที่แสดงพฤติกรรมจากทุกมิติเป็นผู้นำที่มีความตระหนักอย่าง มากจากเป้าหมายพื้นฐานของโรงเรียน นั่นคือผลสัมฤทธิ์สูงของนักเรียน รูปแบบภาวะผู้นำทาง วิชาการของเมอร์ฟี จึงสรุปได้ดังนี้

1. พัฒนาพันธกิจและเป้าหมาย
 - 1.1 จัดกรอบเป้าหมายของโรงเรียน
 - 1.2 สื่อสารเป้าหมายของโรงเรียนให้เป็นที่เข้าใจ
2. บริหารหน้าที่การผลิตทางการศึกษา
 - 2.1 สนับสนุนส่งเสริมการสอนที่มีคุณภาพ
 - 2.2 นิเทศและประเมินการสอน
 - 2.3 จัดหาเวลาและปกป้องเวลาของการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

36

- 2.4 การประสานการจัดและใช้หลักสูตร
- 2.5 กำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน
3. ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงวิชาการ
 - 3.1 สร้างความคาดหวังและมาตรฐานที่เป็นบวก
 - 3.2 ปรากฏกายให้เห็นอยู่บ่อย ๆ
 - 3.3 ให้ขวัญและกำลังใจแก่ครูและนักเรียน
 - 3.4 ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู
4. พัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
 - 4.1 สร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่เป็นระเบียบและปลอดภัย
 - 4.2 จัดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างมีความหมาย
 - 4.3 พัฒนาให้มีความร่วมมือและความสามัคคีในหมู่ครู
 - 4.4 รักษาทรัพยากรภายนอกที่สนับสนุนเป้าหมายของโรงเรียน
 - 4.5 สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนให้เข้มแข็ง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัยของหน่วยงานทางการศึกษา นักวิชาการ และนักวิจัยทางการศึกษาที่ได้กล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ประกอบย่อยของภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังแสดงในตาราง 2 - 4

ตาราง 2 (ต่อ)

รายการ	สปช.	ประสิทธิ์ เทียวศรี และคณะ เกริกชัย เปลรินทร์	Hallinger & Murphy	Trusty	Rutherford	Kroeze	Glickman	Heck and Others	Murphy	Krug	Ubben and Hughes	McEwan	Supovitz and Poglinco	Kaiser	Alig-Mielcarek & Hoy
1.8 การสื่อสารเป้าหมายกับผู้ที่เกี่ยวข้อง	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓			✓	✓		
1.9 การยอมรับความแตกต่างทางความคิดและการกระทำ ของผู้อื่น					✓										

จากตาราง 2 พบว่า หน่วยงานทางการศึกษา นักวิชาการ และนักวิจัยทางการศึกษาส่วนใหญ่ เห็นว่าองค์ประกอบของการกำหนดเป้าหมายและภาระงานด้านวิชาการ ได้แก่

1. การจัดทำกรอบเป้าหมายทางวิชาการ
2. การสื่อสารเป้าหมายกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. กำหนดมาตรฐานทางวิชาการ

ตาราง 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการด้านการเรียนการสอน

รายการ	สพช.	ประสิทธิ์ เทียวศรี และคณะ โกศิณัฐ เบลรินทร์	Hallinger & Murphy	Trusty	Rutherford	Kroeze	Glickman	Heck and Others	Murphy	Krug	Ubben and Hughes	McEwan	Supovitz and Poginco	Kaiser	Alig-Mielcarek & Hoy
2. การจัดการด้านการเรียนการสอน															
2.1 การออกแบบการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		✓					✓			✓				✓	
2.2 การกำกับดูแลการใช้หลักสูตร	✓	✓								✓				✓	
2.3 ประสานงานการใช้หลักสูตร	✓	✓	✓		✓					✓				✓	
2.4 จัดสรรและปกป้องเวลาการสอน			✓						✓						
2.5 การใช้ทรัพยากรและบุคลากรอย่างสร้างสรรค์	✓							✓							
2.6 การนิเทศและประเมินผลการเรียนการสอนของครู และนักเรียน	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓				✓	✓

ตาราง 3 (ต่อ)

รายการ	สปช.	ประสิทธิ์ ติยศรี และคณะ	เกศิณี เพลรินทร์	Hallinger & Murphy	Trusty	Rutherford	Kroeze	Glickman	Heck and Others	Murphy	Krug	Ubben and Hughes	McEwan	Supovitz and Poglioco	Kaiser	Alig-Mielcarek & Hoy
2.7 กำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน		✓	✓					✓	✓	✓	✓	✓				
2.8 การพัฒนาความสามารถและคุณภาพในการสอนของครู	✓							✓		✓						✓
2.9 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการ		✓				✓	✓	✓						✓	✓	
2.10 ความสอดคล้องของหลักสูตรการสอน ทรัพยากร มาตรฐานและการประเมิน		✓													✓	

จากตาราง 3 พบว่า หน่วยงานทางการศึกษา นักวิชาการ และนักวิจัยทางการศึกษาส่วนใหญ่ เห็นว่า องค์ประกอบของการจัดการด้านการเรียนการสอน ได้แก่

1. ประสานงานการใช้หลักสูตร
2. กำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน
3. การนิเทศและประเมินผลการเรียนการสอนของครูและนักเรียน

ตาราง 4 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการสร้างบรรยากาศวิชาการในโรงเรียน

รายการ	สเปซ. ประติพธิ์ เทวศรี และคณะ เกศิชฎ์ เปรินทร Hallinger & Murphy Trusty Rutherford Kroeze Glickman Heck and Others Murphy Krug Ubben and Hughes McEwan Supovitz and Poglino Kaiser Alig-Mielcarek & Hoy
3. การสร้างบรรยากาศวิชาการในโรงเรียน	
3.1 การส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓
3.2 สร้างสิ่งแวดล้อมปลอดภัยและเป็นระเบียบเพื่อให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓
3.3 การสร้างและรักษาสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓
3.4 การกระตุ้นให้กำลังใจครูและนักเรียนในการเรียนการสอน	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓
3.5 ส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพ	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓

ตาราง 4 (ต่อ)

รายการ	สเปซ.	ประสิทธิ์ เจียศิริ และคณะ	ไคศิษฐ์ เบลรินทร์	Halinger & Murphy	Trusty	Rutherford	Kroeze	Glickman	Heck and Others	Murphy	Krug	Ubben and Hughes	McEwan	Supovitz and Poginco	Kaiser	Alig-Mielcarek & Hoy
3.6 การบริหารเวลา พิทักษ์เวลาการเรียนการสอน โดยทำตัวให้พบเห็นอยู่เป็นนิจในโรงเรียนและชุมชน		✓			✓					✓						

จากตาราง 4 พบว่า หน่วยงานทางการศึกษา นักวิชาการ และนักวิจัยทางการศึกษาส่วนใหญ่ เห็นว่าองค์ประกอบของการสร้างบรรยากาศวิชาการในโรงเรียนได้แก่

1. การส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้
2. การสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง
3. ส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพ

1.4 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้นำทางวิชาการ

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านที่ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

สงบ ประเสริฐพันธ์ (2543 : 90) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบันที่มีต่อการพัฒนาโรงเรียนว่า ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ความรู้คืออำนาจ ผู้บริหารโรงเรียนยุคปัจจุบันจะต้องสร้างภาพพจน์ใหม่ให้เป็นผู้ นำทางวิชาการมีหน้าที่ในการนำแนวคิดใหม่ ๆ ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนด้านต่าง ๆ ต้องทำตัวเป็นผู้ นำทางวิชาการมีหน้าที่ในการนำแนวคิดใหม่ ๆ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาโรงเรียนด้านต่าง ๆ ต้องทำตัวเป็นผู้จุดประกายความคิดในการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่จะต้องนำบุคลากรในโรงเรียนให้ตระหนักและให้ความสำคัญกับงานวิชาการ งานวิจัยและการศึกษาค้นคว้าหาความรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 31-32) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการว่า ต้องส่งเสริมบุคลากรในโรงเรียนให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุผลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยสำรวจข้อมูลบุคลากรในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ มอบหมายงานให้ตรงตามความรู้ ความสามารถ ส่งเสริมให้ครูมีอิสระในการทำงาน โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการในโรงเรียนตามสมควรแก่โอกาส ส่งเสริมให้ครูได้มีการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน และส่งเสริมการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม

โยธิน สกฤตเดช (2548 : 21) ได้สรุปบทบาทของผู้นำทางวิชาการว่า จะต้องเป็นผู้ที่ให้ความสนใจ ให้ความสำคัญงานวิชาการ การพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีหลักสูตรต่าง ๆ ที่ใช้ในโรงเรียน มีความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่าง ๆ สนับสนุนให้ครูใช้สื่อและนวัตกรรมการสอน เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ สนับสนุนส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนด สร้างบรรยากาศที่ดีต่อการทำงานเป็นหมู่คณะของครู บรรยากาศการเรียนรู้นักเรียน ตลอดจนปรับปรุงโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

เปียร์น (Chell, 2001 : 8 ; citing Bernd, 1992. **Share Decision Making Requires Effective Instructional Leadership.**) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการว่า วรรณกรรมส่วนใหญ่มักเน้นความร่วมมืออย่างเป็นธรรมชาติของผู้นำ ซึ่งการตัดสินใจของครูทั้งหมดในโรงเรียนเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับการเน้นผลลัพธ์ของผู้เรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

44

เชลล์ (Chell. 2001 : 5) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนว่า ในระยะเวลาสิบกว่าปีที่ผ่านมา บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเป็นบทบาทที่ไม่กระจ่างชัด แต่ปัจจุบันพบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่มีความชัดเจนและมีผลต่อการปรับปรุงคุณภาพนักเรียนเป็นบทบาทที่มีสถานะอยู่ระหว่างผู้นำทางวิชาการ (Instructional leader) ผู้นำแห่งการจัดการ (Transactional leader) และผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Transformational leader)

ฟูลแลนด์ (Chell. 2001 : 8 ; citing Fullan. 1991. **The New Meaning of Educational Change.**) พบข้อมูลสมมติฐานเบื้องต้นของประสิทธิผลของผู้นำว่า รูปแบบบทบาทของผู้นำในอนาคตจะต้องเป็นการสนับสนุนความร่วมมือในการทำงานเป็นกลุ่มของครูมากกว่า บทบาทในการเป็นศูนย์กลางของผู้นำทางวิชาการในโรงเรียน การที่ผู้นำจะมีบทบาทได้จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของผู้บริหารโรงเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการติดต่อสื่อสาร และการปรับปรุงโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

เฮค และคณะ (กัมธร ปุณณวัฒน์กุล. 2550 : 31 ; อ้างอิงจาก Heck and others. 1990. **Educational Administration Quarterly.**) ได้เสนอพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารไว้ ดังนี้ คือ

1. การกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียน
2. การสื่อสารให้ทุกคนทราบว่า โรงเรียนมีความคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง
3. การจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการสอนของครู
4. การจัดแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นให้
5. การนิเทศผลการปฏิบัติงานของครู
6. การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน
7. การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

กลิคแมน คาร์ล ดี, กอร์ดอน สตีเฟน พี, และรอสส์-กอร์ดอน โจวิตา เอ็ม. (ชัยชาญ น้อยนัน, ทวี แยมดี และลูกน้ำ มากลิน. 2551 : 24 ; อ้างอิงจาก Glickman Carl D., Gordon Stephen P. and Ross - Gordon Jovita M. 2001. **Supervision and Instructional Leadership : A Developmental Approach.**) ได้สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้ทางวิชาการที่ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. พื้นฐานความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ศิลปะการพูด ปรัชญาและความเชื่อทางการศึกษา การพัฒนาการบริหาร ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีหลักสูตร

2. ภาระหน้าที่ ประกอบด้วยภาระหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยการและการประเมินผล การสอน การพัฒนาผู้ร่วมงาน การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากลุ่มวิจัยปฏิบัติการ การคงอยู่ของ บรรยากาศเชิงบวกของคณะกรรมการ โรงเรียน

3. ทักษะ ประกอบด้วยทักษะของผู้บริหารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสื่อสาร มนุษยสัมพันธ์ การตัดสินใจ และการปฏิบัติ การประยุกต์ใช้ การแก้ปัญหา และการบริหารความขัดแย้ง เทคนิคการบริหารและการสอน การตั้งจุดมุ่งหมายการทำงาน การวิจัยและการประเมินผล

จากการศึกษาบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียน พอสรุปได้ว่า ผู้บริหารในยุคปฏิรูปการศึกษา ต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ มีภาวะผู้นำที่มีสมรรถนะในการบริหารการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำทาง วิชาการที่เข้มแข็ง สนับสนุนบุคลากรให้ร่วมมือปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งประโยชน์ขององค์กรเป็น สำคัญ จากงานวิจัยที่เพิ่มมากขึ้นที่แสดงให้เห็นว่า การเน้นวิชาการของโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การที่ผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเหมาะสม ในการสร้างความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อบุคลากรในโรงเรียนจะเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญที่จะทำ ให้การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้ อย่างมีคุณภาพ นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

1.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดภาวะผู้นำทางวิชาการ

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีเครื่องมือและวิธีการ วัดที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ วางแผน กำหนดนโยบายในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการให้กับผู้บริหารสถานศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวัดระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ต (Likert) ส่วนวิธีการวัดระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา พบว่า ส่วนมากวัดโดยการสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง การสอบถามครู หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

จากการวิจัยของ โยชิน สกุสเดช (2548 : 36) ที่ได้ศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเลข เขต 1 พบว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวัดภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นแบบสอบถาม ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ส่วนวิธีการวัดภาวะผู้นำทางวิชาการ พบว่า โดยการสอบถามผู้บริหารโดยตรง และ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

46

การสอบถามครูในโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 และ ช่วงชั้นที่ 2 ส่วนการวิจัยของ ชัยชาญ น้อยนันทน์ ทวี แยมดี และลูกน้ำ มากกลิ่น (2551 : 39) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า เครื่องมือที่ใช้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้แก่ แบบสอบถามภาวะ ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ส่วนการวัดระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ พบว่า โดยการสอบถามครูวิชาการในโรงเรียนที่จัด การศึกษาช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 และจากการวิจัยของ น้าฝน รักษากลาง (2553 : 53) ที่ได้ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมิน คุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 พบว่า เครื่องมือที่ใช้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ส่วนวิธีในการวัดภาวะผู้นำทางวิชาการ พบว่า โดยการสอบถามผู้บริหาร สถานศึกษาโดยตรง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือที่ใช้ในการวัดภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่า เครื่องมือที่ใช้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการส่วนใหญ่เป็นแบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ต (Likert) และวัด โดยวิธีการสอบถามบุคลากรในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ซึ่งผู้วิจัยเห็น ว่า การวัดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ควรใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ และควรใช้การวัดโดยการสอบถามครูหัวหน้ากลุ่มงานบริหาร วิชาการ เนื่องจากหัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการเป็นผู้ที่ทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการงานด้านวิชาการมากที่สุด และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นผู้ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้ดี

2. แนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

2.1 ความหมายและขอบเขตของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

2.1.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจอย่างมาก เพราะเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการจัดการของสถานศึกษา โดยผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุด ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

สิริวรรณ พรหมโชติ (2542 : 17) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ความสามารถในการที่จะพยายามเข้าถึงความรู้ซึ่งเกิดจากการกระทำที่ประสานกันและต้องอาศัยความพยายามอย่างมากทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาและปัจจัยที่ไม่ใช่สติปัญญาแสดงออกในรูปของความสำเร็จซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้ด้วยเครื่องมือทางจิตวิทยาหรือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทั่วไป

ภพ เลาหะไพบูลย์ (2542 : 57) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ จากที่ไม่เคยกระทำได้หรือกระทำได้น้อยก่อนที่จะมีการเรียนการสอนซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้

เริงชัย จงพิพัฒน์สุข (2543 : 52) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ สิ่งที่ผู้เรียนแสดงความสามารถให้ปรากฏหลังจากผ่านกระบวนการเรียนการสอนเนื้อหาสาระ เพื่อให้ตระหนักว่าเรียนรู้แล้วได้อะไรบ้าง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนถือเป็นคุณสมบัติขั้นสุดยอดตามศักยภาพของนักเรียนที่พึงมีและเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน

ศิริชัย กาญจนวาสิ (2544 : 124 - 125) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ การที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณหรือคุณภาพของความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมหรือลักษณะทางจิตใจ ถ้าการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายอันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนการสอนที่ครูผู้สอนอาจจัดขึ้นเพื่อการเรียนรู้นั้น สิ่งที่มีวัดจึงเป็นสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดขึ้นซึ่งอาจเป็นความรู้หรือทักษะบางอย่าง (ส่วนใหญ่จะเน้นทักษะทางสมองหรือความคิด) อันบ่งบอกถึงสถานภาพของการเรียนที่ผ่านมา หรือสภาพการเรียนรู้ที่บุคคลนั้นได้รับ

สาคร กิ่งจันทร์ (2545 : 14) ได้กล่าวสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ผลที่ได้จากการศึกษาการเรียนรู้หรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สมบูรณ์ต้องประกอบด้วย ทักษะทางสมอง กลวิธีในการคิด ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับข้อมูลทางภาษา ทักษะคิด และทักษะปฏิบัติโดยสามารถจำแนกผลการเรียนตามพิสัย เป็นด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และจิตพิสัย จากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือเครื่องมืออื่นทางจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

วัญญู บัวทอง (2548 : 12) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การฝึกฝน เกิดเป็นพฤติกรรม หรือความสามารถเฉพาะตนเองของผู้เรียนที่จะแสดงถึงสมรรถภาพในด้านต่างๆ เช่น สมรรถภาพทางด้านสมอง ทำให้บุคคลเกิดความสามารถในการคิด สมรรถภาพทางด้านจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึกและอารมณ์ และสมรรถภาพทางด้านปฏิบัติการที่เป็นการแสดงออกของกล้ามเนื้อในท่าต่าง ๆ ซึ่งวัดได้จากการทดสอบทางภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ หรือทั้งสองอย่าง

ประยูร ไชยวรรณ (2548 : 24) ได้กล่าวสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การที่ผู้เรียนได้บรรลุถึงความรู้ ทักษะ ความสำเร็จ และสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของสมองที่ได้พัฒนาขึ้นหลังจาก การเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ซึ่งสามารถวัดเป็นคะแนนได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชานั้น ๆ ทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ศศิธร สุริยา (2551 : 14) ได้กล่าวสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า คือ ผลการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งทางด้านปัญญา ความคิด ทักษะการปฏิบัติ สามารถวัดได้โดยใช้เครื่องมือวัดผล เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของการศึกษามากน้อยเพียงใด

การอล (กฤษมาพันธ์ไหล. 2544 : 44) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นความสำเร็จในการเรียนรู้อันเนื่องมาจากความถนัดทางการเรียน ความสามารถส่วนตัวที่จะเข้าใจการสอนของครู ความพยายามในการเรียนและเวลาที่ใช้ในการเรียนของนักเรียน

จากการศึกษาความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การฝึกฝน เกิดเป็นพฤติกรรม หรือความสามารถเฉพาะตนเองของผู้เรียนที่จะแสดงถึงสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ เช่น สมรรถภาพทางด้านสมองที่ทำให้บุคคลเกิดความสามารถในการคิด สมรรถภาพทางด้านจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึกและอารมณ์ และสมรรถภาพทางด้านปฏิบัติการที่เป็นการแสดงออกของกล้ามเนื้อในท่าต่างๆ ซึ่งวัดได้จากการทดสอบทางภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ หรือทั้งสองอย่าง โดยจำแนกผลการเรียนตามพิสัย เป็นด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และจิตพิสัย

2.1.2 ความหมายและขอบเขตของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ รวมถึงกระบวนการในการจัดการศึกษา ดังนั้น จึงมีผู้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

สถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2541 : 25) ได้สรุปเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ว่า คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ด้านสติปัญญาหรือความรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

49

ความคิดในวิทยาศาสตร์ การประเมินผลการเรียนรู้ด้านสติปัญญาหรือด้านความรู้ ความคิด แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และการนำความรู้และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้

ภพ เลาหไพบูลย์ (2542 : 10) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความรู้ ความสามารถที่บุคคลจะพัฒนาให้ดีขึ้น อันเกิดจากกระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการคิดและการกระทำอย่างมีระบบในการค้นหาข้อเท็จจริง ความรู้ต่างๆ จากปรากฏการณ์ธรรมชาติ และจากสถานการณ์ที่อยู่รอบตัวเรา โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ระบุปัญหา
2. ตั้งสมมติฐาน
3. พิสูจน์หรือทดลอง
4. สรุปผลและการนำไปใช้

5. การแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ นอกจากจะใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์แล้ว ผลของการศึกษาก็จะมีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของบุคคลเป็นองค์ประกอบด้วย คุณลักษณะที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการแสวงหาความรู้นี้ เรียกว่า เจตคติทางวิทยาศาสตร์

ธัญวรรณ ทุ่มแก้ว (2550 : 55) ได้กล่าวสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ผลของความรู้ ความสามารถของผู้เรียนในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งวัดได้จากคะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ศิลา สงอาจินต์ (2551 : 80) ได้กล่าวสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์เป็นความสามารถของผู้เรียนในด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจในเนื้อหา ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และการนำไปใช้ ที่วัดได้จากคะแนนในการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

ชนกนันท์ ไพศิลป์ (2552 : 39) ได้กล่าวสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่พัฒนาขึ้นอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน การฝึกฝน ประกอบด้วยความสามารถทางสมอง ความรู้ ทักษะ ความรู้สึก และค่านิยมต่าง ๆ

สุรินทร์ อ่อนกล (2552 : 8) ได้กล่าวสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ผลสำเร็จจากการเรียนที่แสดงออกถึงความสามารถทางการเรียนรู้ซึ่งพิจารณาจากคะแนนการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ว่า หมายถึง ผลของความรู้ความสามารถของผู้เรียน

ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถวัดได้จากคะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ
วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2.3 จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือการประเมินผลทางการศึกษา ได้มีผู้ทำการศึกษา
ค้นคว้า และได้กล่าวสรุปไว้หลากหลาย ดังนี้

เชาว์ อินโย (2540 : 10-11) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินผลทางการศึกษาว่า
การวัดผลและประเมินผลนำไปใช้ในจุดมุ่งหมายหลายประการ ดังนี้

1. การประเมินผลเพื่อจัดตำแหน่ง (Placement) ลักษณะของการประเมินผลแบบนี้จะนำ
ข้อมูลที่ได้ไปจัดอันดับความสามารถของนักเรียน

2. การประเมินเพื่อเปรียบเทียบ (Assessment) เป็นการประเมินเพื่อบอกถึงอัตรา
ความเจริญงอกงามว่าเพิ่มขึ้นจากเดิมมากน้อยเท่าไร

3. การประเมินเพื่อวินิจฉัย (Diagnosis) เป็นการประเมินเพื่อค้นหาข้อผิดพลาดหรือ
จุดบกพร่องในการเรียนของนักเรียน สามารถหาจุดอ่อนที่เป็นสาเหตุของความไม่เข้าใจในการเรียน
ทำให้ผู้สอนสามารถปรับปรุงการเรียนการสอนได้

4. การประเมินเพื่อพยากรณ์ (Prediction) นักเรียนบางคนไม่สามารถจะทราบได้ว่าตนเอง
ถนัดอะไร ถ้าครูได้สอบวัดความถนัดของนักเรียนก็จะทราบถึงความถนัดในด้านต่างๆ ของนักเรียน
สามารถนำไปทำนายความสำเร็จในอนาคต นำไปใช้ในการแนะแนวเกี่ยวกับการเลือกอาชีพ
การเลือกโปรแกรมการเรียนของนักเรียนได้เหมาะสม

5. การประเมินเพื่อตัดสิน (Judgment) ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลสามารถนำมาช่วย
การตัดสินใจได้ เช่น ครูใช้การสอนแบบบรรยายปรากฏว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
ก็จะเป็นข้อมูลให้ครูเลือกใช้วิธีการสอนแบบอื่น ๆ

6. การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (Learning experience) การเตรียมตัวสอบ นักเรียนได้
ทำข้อสอบจะช่วยนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น เพราะการเตรียมตัวสอบ นักเรียนจะต้องอ่านหนังสือ
ต้องสร้างความเข้าใจในบทเรียน อาจบันทึกย่อเพื่อให้เข้าใจในบทเรียนได้มากที่สุด การทำข้อสอบ
นักเรียนจะต้องแก้ปัญหา สิ่งเหล่านี้จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

สาคร กิ่งจันทร์ (2545 : 15) ได้สรุปจุดมุ่งหมายการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เพื่อให้
ทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้และประสบการณ์ เป็นการตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง โดยทั่วไปจะทำการวัดเป็นตัวเลขว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยการ
วัดนั้น จะทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ของครูผู้สอนในแต่ละครั้ง ซึ่งมีความแตกต่างกันตามเนื้อหา
รวมทั้งเพื่อให้ทราบปริมาณและคุณภาพของการเรียนการสอนว่า มีประสิทธิภาพมากเพียงใด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

51

ซึ่งสามารถวัดออกมาในรูปของคะแนน ทักษะ พฤติกรรม การรับรู้ ความก้าวหน้า เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ จะใช้แบบอิงกลุ่มหรืออิงเกณฑ์ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของผู้เรียนรวมทั้งธรรมชาติของวิชา ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2548 : 20 - 21) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนการสอนมีความมุ่งหมายหลายประการ ซึ่งครูอาจเลือกให้ตรงกับความต้องการได้ดังนี้

1. เพื่อสร้างแรงจูงใจ
2. เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐาน
3. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
4. เพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง
5. เพื่อตัดสินผลการเรียน
6. เพื่อจัดตำแหน่งหรือประเภท
7. เพื่อเปรียบเทียบระดับพัฒนาการ
8. เพื่อพยากรณ์หรือทำนาย
9. เพื่อประเมินค่า

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2548 : 9) กล่าวว่า การประเมินผลสามารถช่วยให้มีข้อมูลข่าวสารที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง หรือเป็นการตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยทั่วไปจะวัดเป็นตัวเลขว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยการวัดนั้นจะทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ของนักการศึกษาในแต่ละครั้งซึ่งมีความแตกต่างกันตามเนื้อหา รวมทั้งเพื่อทำให้ทราบถึง ปริมาณคุณภาพของการเรียนการสอนว่ามีประสิทธิภาพมากเพียงใด ซึ่งสามารถวัดออกมาในรูปของคะแนน ทักษะ พฤติกรรม การรับรู้ ความก้าวหน้า เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ จะใช้แบบอิงกลุ่มหรืออิงเกณฑ์ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของผู้เรียนรวมทั้งธรรมชาติของวิชา ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.3 เครื่องมือและวิธีวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักการศึกษาหลายท่าน ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเครื่องมือและวิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

เชาว์ อินัย (2540 : 51) กล่าวว่า วิธีการที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษามีหลายชนิด การเลือกใช้เครื่องมือชนิดต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับว่าชนิดใดเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการจะวัด วิธีการและเครื่องมือที่นำมาใช้มากที่สุด มีดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

52

1. การทดสอบ
2. การสังเกต
3. การสัมภาษณ์
4. การใช้แบบสอบถาม
5. การใช้แบบสำรวจ
6. การจัดอันดับคุณภาพ
7. สังคมมิติ
8. เทคนิคการฉายออก

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540 : 96) เครื่องมือที่ใช้การในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีอยู่หลายชนิด แต่ที่นิยมใช้อยู่ 5 ชนิด ดังนี้

1. แบบทดสอบ
2. แบบสอบถาม
3. การสัมภาษณ์
4. มาตรวัดทัศนคติ
5. การสังเกต

2.4 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ มุ่งวัดพฤติกรรมของผู้เรียนหลังจากผ่านกระบวนการเรียนการสอนแล้ว มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ต่างๆ กัน ดังนี้ คือ

ประวิตร ชูศิลป์ (2542 : 27) กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มุ่งวัดพฤติกรรม 4 ด้าน ดังนี้

1. ความรู้ความจำ หมายถึง ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่เคยเรียนรู้ เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หลักการ และทฤษฎี
2. ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการจำแนกความรู้ได้ เมื่อปรากฏอยู่ในรูปใหม่ และมีความสามารถในการแปลความรู้จากสัญลักษณ์หนึ่งไปยังอีกสัญลักษณ์หนึ่งได้
3. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ด้านการสังเกต การวัด การจำแนก การคำนวณ การจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล การตั้งสมมติฐาน การกำหนดและการควบคุมตัวแปร การทดลอง การตีความหมายข้อมูล และการลงข้อมูลสรุป

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

53

4. การนำความรู้ไปใช้ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ที่แตกต่างจากที่เคยเรียน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวัน

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2545 : 110) ได้ให้ความหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ตามหลักของโคลพเฟอร์ (Kolpfer) คือ การวัดพฤติกรรม 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงว่า นักเรียนมีความจำเรื่องราวต่างๆ ที่ได้รับจากการค้นคว้าด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จากการอ่านหนังสือและฟังคำบรรยาย

2. พฤติกรรมด้านความเข้าใจ หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนใช้ความคิดที่สูงกว่าความรู้ ความจำ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ความเข้าใจข้อเท็จจริง วิธีการ หลักการ และทฤษฎีต่างๆ

2.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อเท็จจริง คำศัพท์ มโนคติ หลักการ และ ทฤษฎีที่อยู่ในรูปสัญลักษณ์หนึ่งไปเป็นรูปสัญลักษณ์อื่นได้

3. พฤติกรรมด้านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสวงหา ความรู้และแก้ปัญหาด้วยกระบวนการวิทยาศาสตร์ ซึ่งต้องอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Science process skill) เจตคติวิทยาศาสตร์ (Scientific attitude)

4. พฤติกรรมด้านการนำความรู้ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ หมายถึง พฤติกรรม ที่นักเรียนนำความรู้ มโนทัศน์ หลักการ ทฤษฎี ตลอดจนวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการ แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้

ชวาล แพร์ตกุล (ชนกันนท์ ไพศิลป์. 2552 : 44) ได้กล่าวถึงการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ว่า หมายถึง การตรวจสอบความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพสมองด้านต่างๆ ที่นักเรียนได้รับจากการ อบรมสั่งสอนจากครู โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement test) ซึ่งหมายถึงแบบทดสอบที่ใช้วัดปริมาณความรู้ความสามารถ ทักษะที่เกี่ยวกับด้านวิชาการที่นักเรียน ได้เรียนรู้มาในอดีตว่า รับรู้ได้มากเพียงใด

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เป็น การตรวจสอบความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพของผู้เรียนในด้านต่างๆ โดยใช้แบบทดสอบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 ผู้วิจัยใช้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ จากผลการทดสอบของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2552

2.5 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2542 : 44) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดระดับความรู้ ความสามารถ และทักษะทางวิชาการที่ได้จากการเรียนรู้

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความสามารถของบุคคลในด้านวิชาการ ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระและตามจุดประสงค์ของวิชาหรือเนื้อหาที่สอบนั้น โดยทั่วไปจะวัดผลสัมฤทธิ์ในวิชาต่างๆ ที่เรียนแบ่งเป็น 2 ประเภท (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 53) คือ

1. แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (Criterion referenced test) หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีคะแนนจุดตัดหรือคะแนนเกณฑ์สำหรับใช้ตัดสินว่า ผู้เรียนมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ วัดตรงตามจุดประสงค์เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้

2. แบบทดสอบอิงกลุ่ม (Norm referenced test) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งสร้างเพื่อให้ครอบคลุมหลักสูตร จึงสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถในการจำแนกผู้สอบตามความเก่งความอ่อนได้ดีซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบประเภทนี้ การรายงานผลการสอบอาศัยคะแนนมาตรฐานซึ่งเป็นคะแนนที่สามารถใช้ความหมายแสดงถึงสถานภาพความสามารถของบุคคลนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆที่ใช้เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ

เชาว์ อินโย (2540 : 51) ให้ความหมายว่าของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถภาพสมองด้านต่างๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ภายหลังจากที่ได้รับ การเรียนการสอนหรือการฝึกอบรมแล้ว แบบทดสอบประเภทนี้จะมีจุดมุ่งหมายในการสร้างหลายประการ เช่น วัดความพร้อมทางการเรียนหรือเพื่อการวินิจฉัยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น (Teacher-made test) หรือที่เรียกว่า Classroom test เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นใช้วัดความรู้ความสามารถของนักเรียนในห้องเรียน เมื่อใช้เสร็จแล้วก็จะทิ้งไป ถ้ามีการสอนใหม่อาจนำข้อสอบเดิมมาใช้หรือปรับปรุงใหม่

2. แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized test) เป็นแบบทดสอบที่สร้างอย่างดีตามหลักวิชาการ มีการวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไข จนเป็นแบบทดสอบที่มีคุณภาพเป็นมาตรฐาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

55

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540 : 96) ได้แบ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็น 2 ประเภท คือ แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง (Teacher-made test) และแบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized test)

สมนึก กัททิษณี (2544 : 73) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่วัดสมรรถภาพสมองด้านต่างๆ ที่นักเรียนได้รับการเรียนรู้ผ่านมาแล้ว ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ แบบทดสอบที่ครูสร้าง และแบบทดสอบมาตรฐาน

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2548 : 16-23) กล่าวว่า แบบทดสอบแบบสัมฤทธิ์ส่วนใหญ่ที่สร้างขึ้น มักจะมีความมุ่งหมายที่สำคัญ คือ ใช้เพื่อวัดผลการเรียนรู้ ด้านเนื้อหาวิชาและทักษะต่าง ๆ ของแต่ละสาขาวิชา ลักษณะของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์มีทั้งที่เป็นข้อเขียนและภาคปฏิบัติจริง แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์โดยทั่วไปยังอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ แบบสอบผลสัมฤทธิ์มาตรฐาน และแบบสอบผลสัมฤทธิ์ที่ครูสร้างขึ้นเพื่อใช้ในชั้นเรียน

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2548 : 96) กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ทักษะและความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วว่าบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด โดยทั่วไปแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เฉพาะกลุ่มที่ครูสอน เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้กัน โดยทั่วไปในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบทดสอบข้อเขียนซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.1 แบบทดสอบอัตนัย เป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถามหรือปัญหาให้ให้ผู้ตอบเขียนโดยแสดงความรู้ความคิดเจตคติได้อย่างเต็มที่

1.2 แบบทดสอบปรนัยหรือแบบให้ตอบสั้น ๆ เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ผู้สอบเขียนคำตอบสั้นๆ หรือมีคำตอบให้เลือกแบบจำกัดคำตอบ ผู้ตอบไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิด ได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบแบบอัตนัย แบบทดสอบชนิดนี้แบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ แบบทดสอบถูก-ผิด แบบทดสอบชนิดเติมคำ แบบทดสอบจับคู่ และแบบทดสอบเลือกตอบ

2. แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทั่วไป ซึ่งสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการวิเคราะห์และปรับปรุงอย่างดีจนมีคุณภาพ มีมาตรฐาน กล่าวคือ มีมาตรฐานในการดำเนินการสอบ วิธีการให้คะแนน และการแปลความหมายของคะแนน

จากความหมายและประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะและสมรรถภาพทางสมองของนักเรียนภายหลังที่ได้จัดการเรียนรู้แล้ว มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้วัดผลประเมินผลทางการเรียน ซึ่งอาจมีได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ต้องเลือกแบบทดสอบที่เหมาะสมกับเรื่องที่จะวัดผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

56

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นดัชนีที่บ่งชี้ถึงความสามารถและศักยภาพในการเรียนที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของนักเรียน นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา และความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของคณะครูอีกด้วย โดยหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาในแต่ละโรงเรียน จะพบว่า ทุกโรงเรียนต่างมุ่งหวังที่จะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้

คุณภาพของผู้เรียนวิทยาศาสตร์เมื่อจบช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6) ผู้เรียนที่เรียนจบช่วงชั้นที่ 2 ควรมีความรู้ ความคิด ทักษะกระบวนการและจิตวิทยาศาสตร์ ดังนี้

1. เข้าใจโครงสร้างและการทำงานของระบบต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิต และความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตที่หลากหลายในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน
2. เข้าใจสมบัติของวัสดุ สถานะสาร การแยกสาร การทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลง
3. เข้าใจผลที่เกิดจากการออกแรงกระทำกับวัตถุ ความดัน หลักการเบื้องต้นของแรงลอยตัว สมบัติและปรากฏการณ์เบื้องต้นของแสง เสียง และวงจรไฟฟ้า
4. เข้าใจลักษณะ องค์ประกอบ สมบัติของผิวโลก และบรรยากาศ ความสัมพันธ์ของดวงอาทิตย์ โลก และดวงจันทร์ที่มีผลต่อการเกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติ
5. ตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้ คาดคะเนคำตอบหลายแนวทาง วางแผน และสำรวจตรวจสอบโดยใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ วิเคราะห์ข้อมูล และสื่อสารความรู้จากผลการตรวจสอบ
6. ใช้ความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการดำรงชีวิต และการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทำโครงการหรือชิ้นงานตามที่กำหนดให้หรือตามความสนใจ
7. แสดงถึงความสนใจ มุ่งมั่น รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ในการสืบเสาะหาความรู้
8. ตระหนักในคุณค่าของความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แสดงความชื่นชมยกย่องและเคารพสิทธิในผลงานของผู้คิดค้น
9. แสดงถึงความซาบซึ้งห่วงใยเกี่ยวกับการใช้การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่า
10. ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ แสดงความคิดเห็นของตนเองและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (กรมวิชาการ. 2544 : 5 – 7)

3. การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)

3.1 ความหมายของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระดับชาติ

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน เป็นส่วนหนึ่งของระบบประกันคุณภาพทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ จากความสำคัญดังกล่าว จึงมีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (2553 : 9) ได้ให้ความหมายว่า การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน คือ การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เพื่อวัดความรู้และความคิดของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ครอบคลุมเนื้อหาวิชา 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี และศิลปะ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 (2553 : 1) ได้ให้ความหมายว่า การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน คือ การทดสอบเพื่อการวัดผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ศศิธร สุริยา (2551 : 17) ได้กล่าวสรุปว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ระดับชาติ คือ คะแนนที่ได้จากการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย วิชา ภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำไปประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา

จากความหมายของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน พอจะสรุปได้ว่าการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน เป็นการทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยข้อสอบมาตรฐานของสถาบันทดสอบทางการศึกษา(องค์การมหาชน)

3.2 วัตถุประสงค์ของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระดับชาติ

การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระดับชาติมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อประเทศจะได้มีคะแนนกลางไว้เทียบระหว่างหน่วยงาน ผู้เข้าสอบและระหว่างปี เพื่อให้เห็นพัฒนาการของตนและประเทศ
2. เพื่อให้โรงเรียนนำผลการทดสอบไปปรับปรุงการเรียนการสอน
3. เพื่อให้ต้นสังกัดนำผลการทดสอบไปวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4. เพื่อให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำผลการทดสอบไปกำหนดนโยบายการศึกษาของประเทศ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. 2552ข : ออนไลน์)

3.3 สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 8 สาระการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดไว้ โดยสารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (กรมวิชาการ. 2544 : 16-18) มีสารและมาตรฐาน ดังนี้

สาระที่ 1 : สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต

มาตรฐาน ว 1.1 : เข้าใจหน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตที่ทำงานสัมพันธ์กัน มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและดูแลสิ่งมีชีวิต

มาตรฐาน ว 1.2 : เข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพมีผลต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 2 : ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว 2.1 : เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมในกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 2.2 : เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ 3 : สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว 3.1 : เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 3.2 : เข้าใจหลักการและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิดสารละลาย การเกิดปฏิกิริยาเคมี มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

59

สาระที่ 4 : แรงและการเคลื่อนที่

มาตรฐาน ว 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรงนิวเคลียร์ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและมีคุณธรรม

มาตรฐาน ว 4.2 : เข้าใจลักษณะของการเคลื่อนที่ในแบบต่างๆ ของวัตถุในธรรมชาติ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 5 : พลังงาน

มาตรฐาน ว 5.1 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานกับการดำรงชีวิต การเปลี่ยนรูปพลังงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้พลังงานต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 6 : กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ว 6.1 : เข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนผิวโลกและภายในโลก ความสัมพันธ์ของกระบวนการต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ภูมิประเทศและสัณฐานของโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 7 : ดาราศาสตร์และอวกาศ

มาตรฐาน ว 7.1 : เข้าใจวิวัฒนาการของระบบสุริยะและกาแล็กซี ปฏิสัมพันธ์ภายในระบบสุริยะและผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 7.2 : เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศที่นำมาใช้ในการสำรวจอวกาศและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเกษตรและการสื่อสาร สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างมีคุณธรรมต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สาระที่ 8 : ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว 8.1 : ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถอธิบายและตรวจสอบได้ ภายใต้อข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้น ๆ เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

3.4 วิธีการจัดการทดสอบ O – NET ในโรงเรียน

ในการจัดการทดสอบ O-NET ระดับสถานศึกษานั้น มีขั้นตอนการดำเนินการตามลำดับขั้นตอนโดยสรุปดังนี้ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. 2552ก : ออนไลน์)

1. จัดให้โรงเรียนเป็นสนามสอบ และกำหนดศูนย์สอบในแต่ละอำเภอโดยพิจารณาตามความเหมาะสมทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. แต่งตั้งหัวหน้าสนามสอบ และให้หัวหน้าสนามสอบเสนอรายชื่อกรรมการไปให้ศูนย์สอบ เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการทดสอบในระดับสนามสอบ
3. จัดการประชุมคณะกรรมการระดับสนามสอบก่อนวันสอบ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสอบและการคุมสอบ
4. หัวหน้าสนามสอบรับซองเอกสารและอุปกรณ์การสอบจากศูนย์สอบต่างๆ พร้อมทั้งดำเนินการจัดห้องสอบ ตีตรายชื่อผู้เข้าสอบและแผนผังหน้าห้องสอบ จัดโต๊ะเก้าอี้สำหรับผู้เข้าสอบ และติดหมายเลขพร้อมรายชื่อของผู้เข้าสอบบน โต๊ะผู้เข้าสอบ
5. รับกล่องแบบทดสอบ กล่องกระดาษคำตอบ และกล่องใส่กระดาษคำตอบจากศูนย์สอบและจัดเก็บรักษาให้ปลอดภัย ก่อนมอบให้กรรมการคุมสอบไปใช้ในการสอบตามตารางสอบ
6. ให้คณะกรรมการคุมสอบดำเนินการสอบตามตารางสอบ โดยในแต่ละวิชาให้แจกข้อสอบ กระดาษคำตอบ พร้อมให้ผู้เข้าสอบลงรายชื่อในใบเซ็นชื่อ(สทศ.2) ดูแลความเรียบร้อยขณะทำการสอบ และเมื่อหมดเวลาสอบในแต่ละวิชา ให้กรรมการคุมสอบเก็บข้อสอบและกระดาษคำตอบ พร้อมตรวจสอบให้เรียบร้อยก่อนส่งกรรมการกลางประจำสนามสอบ
7. หัวหน้าสนามสอบรวบรวมกระดาษคำตอบในแต่ละวิชา พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องส่งไปยังศูนย์สอบเพื่อนำส่งสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติต่อไป

สำหรับวิชาวิทยาศาสตร์นั้น ในการดำเนินการสอบ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2552 นั้นมีการออกข้อสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 8 สาระ กล่าวคือ สาระที่ 1 สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต จำนวน 9 ข้อ 24 คะแนน สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 ข้อ 6.5 คะแนน สาระที่ 3 สารและสมบัติของสาร จำนวน 7 ข้อ 17.5 คะแนน สาระที่ 4 แรงและการเคลื่อนที่ 6 ข้อ 16.5 คะแนน สาระที่ 5 พลังงาน จำนวน 5 ข้อ 14 คะแนน สาระที่ 6 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลกจำนวน 3 ข้อ 7.5 คะแนน สาระที่ 7 ดาราศาสตร์และอวกาศ จำนวน 5 ข้อ 14 คะแนน สาระที่ 8 ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ออกข้อสอบแทรกในสาระอื่นรวมเป็นข้อสอบ 37 ข้อ 100 คะแนน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

3.5 วิธีการและหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ระดับชาติ

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2552 ระดับศูนย์สอบ ประกอบด้วย การทดสอบ 2 ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 6) และช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 3) ทดสอบ 8 กลุ่มสาระ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. 2552ก : ออนไลน์)

กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มีจำนวน 8 สาระ 13 มาตรฐาน

ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 6) ทดสอบ 7 สาระ 10 มาตรฐาน

ช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 3) ทดสอบ 8 สาระ 13 มาตรฐาน

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) โดยใช้คะแนนเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ในการประเมินผลสาระการเรียนรู้รายวิชาของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (2552ข : ออนไลน์) โดยตัดสินผลการประเมินเป็น 8 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	90.01 – 100.00	หมายถึง	ดีเยี่ยม
คะแนนเฉลี่ย	80.01 – 90.00	หมายถึง	ดีมาก
คะแนนเฉลี่ย	70.01 – 80.00	หมายถึง	ดี
คะแนนเฉลี่ย	50.01 – 70.00	หมายถึง	ค่อนข้างดี
คะแนนเฉลี่ย	30.01 – 50.00	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	20.01 – 30.00	หมายถึง	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	10.01 – 20.00	หมายถึง	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	0 – 10.00	หมายถึง	ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง

4. การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational research)

การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational research) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างไร โดยอาศัยการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2549 :278) กล่าวว่า การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ หมายถึง การวิจัยเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตั้งแต่ตัวแปรสองตัวขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปอธิบายกลุ่มประชากรที่ศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

62

ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน (2552 : 125) กล่าวว่า สหสัมพันธ์ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร ซึ่งวิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation analysis) ขึ้นอยู่กับระดับการวัดและลักษณะของตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์

ชูศรี วงศ์รัตนะ (2553 : 307) ได้กล่าวว่า สหสัมพันธ์ (Correlation) เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือระหว่างข้อมูล โดยที่ข้อมูลดังกล่าวได้จากสิ่งเดียวกันเป็นคู่ๆ ลักษณะเฉพาะของข้อมูลที่จะนำมาหาความสัมพันธ์ คือ ต้องเป็นข้อมูลที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกัน

เมเยอร์ และ กรอสเซน (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2549 : 278 ; อ้างอิงจาก Meyers and Grossen. 1974. **Behavioral Research : Theory Procedures and Design.**) กล่าวว่า การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คือ วิธีการศึกษาที่มีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยตั้งแต่สองตัวแปรขึ้นไป

ลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปร

การศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปร สามารถศึกษาตัวแปรได้มากกว่า 2 ตัว ในลักษณะต่างๆ (ไพศาล หวังพานิช. 2531 : 125-127) ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ถ้ามีตัวแปร 2 ตัว คือ X และ Y สามารถหาความสัมพันธ์ได้โดยใช้สถิติที่เรียกว่า “Product-moment correlation (r)” ซึ่งความสัมพันธ์จะเป็นเส้นตรง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปร ถ้ามีกลุ่มของตัวแปร X ซึ่ง ได้แก่ $X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$ และมีตัวแปรตามเป็น Y เพียงตัวเดียว สามารถหาความสัมพันธ์ได้โดยใช้สถิติที่เรียกว่า “Multiple correlation (R)” ซึ่งความสัมพันธ์ชนิดนี้สามารถนำไปพยากรณ์ได้ดีกว่าความสัมพันธ์ในลักษณะที่ 1

3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 กลุ่ม ถ้ามีกลุ่มของตัวแปร X มากกว่า 1 ตัว คือ $X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$ และมีกลุ่มของตัวแปร Y ได้แก่ $Y_1, Y_2, Y_3, \dots, Y_p$ เราสามารถหาความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 2 ชุด โดยใช้สถิติที่เรียกว่า “Canonical correlation”

การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร สามารถอธิบายด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยมีค่าตั้งแต่ $-1.00 - 1.00$ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เช่น X และ Y อาจมีความสัมพันธ์กันในลักษณะ (วาโร เฟิงส์วีสดี. 2548 : 334-336) ดังนี้

1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ (Perfect correlation) มี 2 ลักษณะ คือ

1.1 มีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ทางบวก หรือมีทิศทางเดียวกัน (Perfect positive correlation) หมายความว่า ถ้าตัวแปร X เพิ่มขึ้น ตัวแปร Y จะเพิ่มขึ้นด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

1.2 มีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ทางลบ หรือทิศทางตรงกันข้าม (Perfect negative correlation) หมายความว่า ถ้าตัวแปร X เพิ่มขึ้น ตัวแปร Y จะลดลง

2. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่สมบูรณ์ (Imperfect correlation) มี 2 ลักษณะ คือ

2.1 มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่สมบูรณ์ทางบวก หรือทิศทางเดียวกัน (Imperfect positive correlation) หมายความว่า ตัวแปร X และตัวแปร Y มีความคล้อยตามกันในทิศทางบวก หรือทิศทางเดียวกัน และจะไม่มีลักษณะเป็นเส้นตรง

2.2 มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่สมบูรณ์ทางลบ หรือทิศทางตรงกันข้าม (Imperfect negative correlation) หมายความว่า ตัวแปร X และตัวแปร Y มีความคล้อยตามกันในทิศทางลบ หรือทิศทางตรงกันข้าม แต่จะไม่มีลักษณะเป็นเส้นตรง

3. ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน (Zero correlation) ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน ข้อมูลของตัวแปรจะกระจัดกระจายไม่มีทิศทาง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะมีค่าเป็น 0 (ศูนย์)

การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์นั้น มีเกณฑ์ในการแปลผลจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ (ชูศรี วงศ์ธนะ. 2553 : 313-314) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	0.91 - 1.00	มีความสัมพันธ์กันระดับสูงมาก
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	0.71 - 0.90	มีความสัมพันธ์กันระดับสูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	0.31 - 0.70	มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	0.01 - 0.30	มีความสัมพันธ์กันระดับต่ำ
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	.00	ไม่มีความสัมพันธ์

การวางแผนการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์

ในการวางแผนการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational research) กอด บอร์ก และกอด (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2549 : 288 ; อ้างอิงจาก Gall, Borg and Gall. 1996. **Educational Research : An Introduction**) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการวางแผนการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ไว้ ดังนี้

1. **ขั้นปัญหา** การศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ขั้นแรกจะต้องแยกแยะตัวแปรบางตัวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการศึกษา โดยการอ่านผลการวิจัยที่แล้มาแล้วและศึกษาทฤษฎีของเรื่องนั้นๆ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ก็จะทราบตัวแปรที่ต้องการ

2. **การเลือกกลุ่มตัวอย่าง** กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้สำหรับวัดตัวแปรศึกษาจะต้องเลือกจากกลุ่มประชากรที่ได้ให้นิยามไว้แล้วอย่างจำเพาะและแคบ มิฉะนั้นผลการศึกษาความสัมพันธ์

ระหว่างตัวแปรที่เกิดจากกลุ่มตัวอย่าง (Subjects) ซึ่งมีความแตกต่างกันอยู่แล้ว จะคลุมเครือไม่ชัดเจน ในการวิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้น แม้แต่เพศก็ถือว่าทำให้กลุ่มแตกต่างกัน ดังนั้น ในการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะคำนวณแยกกันเป็นกลุ่มนักเรียนชายและกลุ่มนักเรียนหญิง

3. การรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูลกระทำได้หลายวิธี เช่น ใช้แบบทดสอบมาตรฐาน แบบสอบถาม สัมภาษณ์ สังเกต ฯลฯ หลักการมีอยู่ว่า จะต้องได้ข้อมูลที่เป็นปริมาณ มีการวิจัยบางเรื่องก็เก็บข้อมูลหลายวิธี เช่น การวิจัยของลาฮาเดอรัม (Lahaderme) ที่วัดความตั้งใจเรียน โดยวิธีสังเกตนักเรียนเป็นเวลาหลายเดือน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมี 4 ระดับ คือ ตั้งใจ ไม่ตั้งใจ ไม่แน่ใจ และไม่อาจสังเกตได้ และใช้แบบสอบถามวัดเจตคติต่อโรงเรียน 2 ฉบับ ใช้แบบทดสอบมาตรฐานวัดผลสัมฤทธิ์และวัดสติปัญญาของนักเรียน เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาความสัมพันธ์อย่างง่าย ๆ นั้น การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ตัวแปรก็คือตัวแปรที่คิดว่าจะสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ต้องการศึกษา และตัวแปรที่ 2 คือ พฤติกรรมที่ต้องการศึกษา และหากว่ามีตัวแปรที่จะศึกษาหลายตัวหรือต้องการหาสมการพยากรณ์ก็อาจวิเคราะห์ด้วยสหสัมพันธ์พหุคูณ การถดถอยพหุคูณ วิเคราะห์องค์ประกอบ ทั้งนี้แล้วแต่ปัญหาที่มุ่งศึกษาและการออกแบบการวิจัย

5. การตีความหมายผลการวิเคราะห์ การอธิบายความหมายจากผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร สามารถอธิบายถึงระดับความสัมพันธ์ว่าสูงหรือต่ำ และทิศทางของความสัมพันธ์เป็นบวกหรือลบ

ประโยชน์ของการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์

การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์มีประโยชน์ในการศึกษาปัญหาทางการศึกษาการบริหาร การศึกษาหรือพฤติกรรมศาสตร์ เพราะมีความได้เปรียบเหนือการวิจัยอื่นๆ (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2549 : 287) ดังนี้

1. สามารถเลือกศึกษาตัวแปรพร้อมๆ กัน อย่างกลับไปกลับมาได้ครั้งละหลายๆ ตัว ซึ่งตรงข้ามกับวิธีวิจัยเชิงทดลองที่ศึกษาตัวแปรได้เพียงครั้งละ 1 ตัวแปรเท่านั้น และมีความยุ่งยากหรืออาจจะใช้ไม่ได้เลยกับปัญหาที่สลับซับซ้อนทางการบริหารการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์

2. เป็นวิธีการศึกษาที่สอดคล้องกับธรรมชาติ คือ ไม่จำเป็นต้องควบคุมหรือตัดแปลงสถานการณ์ต่างๆ ให้ผิดไปจากที่เป็นอยู่ ดังที่วิธีวิจัยเชิงทดลองปฏิบัติกัน ซึ่งนักวิจัยแบบนี้ถือว่าเป็นการปลอมแปลงหรือเป็นของเทียม (Artificiality) ทำให้เกิดปัญหาแทรกซ้อนขึ้นได้หลายอย่างจากการพยายามที่จะควบคุมตัวแปร นอกจากนั้นวิธีการวิจัยแบบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรยังสามารถควบคุมตัวแปรต่างๆ ได้โดยไม่ให้สถานการณ์จริงเสียไป

3. ทำให้ทราบระดับของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งวิธีการวิจัยแบบอื่นไม่สามารถจะบอกได้ แม้แต่การวิจัยเปรียบเทียบหาสาเหตุก็ยังมีจุดอ่อนในเรื่องนี้ เพราะทราบเพียงแต่จะอะไรเป็นเหตุ และอะไรเป็นผล แต่จะไม่ทราบว่าเหตุและเป็นผลมากน้อยเท่าไร นั่นก็คือเพียงแค่ทราบพิสัย (Range) ของความเป็นเหตุผลกันเท่านั้น เป็นการอธิบายเรื่องราวได้เพียงหยาบๆ

4. ใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยเชิงทดลอง โดยช่วยให้สามารถเลือกตัวแปรมาใช้ทำการทดลองได้ดีกว่าการคาดคะเนเอา และถึงแม้ว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่ได้บอกถึงความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลกันก็ตาม แต่ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้เท่ากับ ศูนย์ ก็อาจจะตัดสินใจได้ดีกว่า ว่าควรจะเลือกตัวแปรนั้นมาทำการทดลองหรือไม่

จากเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวเนื่องกันของตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัว ขึ้นไป เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวเนื่องกันของตัวแปรที่ศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์เพื่อต้องการทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้บุคคล คณะบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้นำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาหรือกำหนดนโยบายในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการให้กับผู้บริหารสถานศึกษา

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

เปรมพร นวลน้อม และคณะ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การบริหารงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน โดยภาพรวมผ่านเกณฑ์กำหนด และถ้าจำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษและขนาดใหญ่ผ่านเกณฑ์กำหนด ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กต่ำกว่าเกณฑ์ การบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน ของโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความแตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษและขนาดใหญ่ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ปัจจัยการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

66

มีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อยในทางบวก

มณฑา วิญญูโสภิต (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหาร โดยการศึกษาระดับพฤติกรรมการภาวะผู้นำทางวิชาการและเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการภาวะผู้นำทางวิชาการโดยใช้กรอบการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการภาวะผู้นำทางวิชาการของ Hallinger & Murphy (1985 : 221-224) และจากผลการวิจัยพบว่า ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารในภาพรวม ผู้บริหารมีพฤติกรรมการภาวะผู้นำทางวิชาการทุกด้านอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูมีการรับรู้ระดับพฤติกรรมการภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้บริหารรับรู้ว่าคุณมีพฤติกรรมในทุกด้านสูงกว่าที่ครูรับรู้ ผลการจัดลำดับพฤติกรรมในแต่ละด้านพบว่า ผู้บริหารรับรู้ว่าคุณมีการปฏิบัติพฤติกรรมด้านการอยู่พร้อมในโรงเรียนสูงสุด ครูรับรู้ว่าคุณมีการปฏิบัติด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนสูงสุด ทั้งครู ผู้บริหารมีการรับรู้ตรงกันว่า ผู้บริหารมีพฤติกรรมด้านการบริหารเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่ำที่สุด

โยธิน สกุลเดช (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 โดยศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ภาวะผู้นำทางวิชาการรายด้านมีความสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คือ บรรยากาศในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรอิสระที่พยากรณ์ในทางบวก ได้แก่ บรรยากาศวิชาการในโรงเรียน ตัวแปรที่พยากรณ์ในทางลบ ได้แก่ การสนับสนุนการจัดการในชั้น

พรสุรีย์ สุธนะวัฒน์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา/ในกิ่งอำเภอพัฒนา จังหวัดระยอง โดยการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประเภทโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านลักษณะการเป็นผู้นำทางวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจำแนกตามประเภทโรงเรียนในการบริหารงาน โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

67

กำธร ปุณณวัฒน์กุล (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหาร การศึกษากับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยศึกษาระดับประสิทธิผลในการจัดการศึกษา ระดับปัจจัยการบริหาร การศึกษา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารการศึกษา กับประสิทธิผลในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและปัจจัย การบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหาร การศึกษากับประสิทธิผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวม มีความสัมพันธ์ในระดับสูง สัมพันธ์ กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยพฤติกรรมกรรมการเป็นผู้นำทางวิชาการและปัจจัยการมี ส่วนร่วมในการบริหารจัดการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในระดับสูง และมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของงานที่บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในระดับปานกลาง

มณฑา รัชพันธุ์ (2551 : 95) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษากับผลการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดอ่างทอง โดยการสอบถามความคิดเห็นของครูใน โรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดอ่างทอง จำนวน 153 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก ผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของครูมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง

ชัยชาญ น้อยนันทวิทย์ และลูกน้ำ มากกลิ่น (2551 : 61) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทาง วิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลก เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนรวมทุกวิชาอย่างไร้มีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นได้ เนื่องจากอาจมีปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน เช่น การจัดกระบวนการสอนของครูผู้สอน ความเอาใจใส่ของครู ผู้ปกครองและตัว นักเรียน ความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับการจัดการเรียนการสอนของครู ปัญหาในการ ปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นต้น

ดวงสมร ตำราญเจริญ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของ ผู้บริหารกับประสิทธิผลการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยการศึกษากิจกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการจัด การศึกษา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

68

ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีพฤติกรรมในการจัดการศึกษาโดยรวมและรายด้าน คือ พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการและพฤติกรรมผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก พฤติกรรมของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาในระดับสูง

เพชร ชัยมูล (2552 : 81) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้สาระวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 โดยการศึกษาตัวแปรระดับนักเรียน ตัวแปรระดับโรงเรียน และตัวแปรระดับโรงเรียนต่อผลการเรียนรู้สาระวิทยาศาสตร์ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครูสอนวิทยาศาสตร์ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การส่งเสริมผลการเรียนรู้สาระวิทยาศาสตร์แก่นักเรียน โดยการส่งเสริมตัวแปรที่เกี่ยวข้องได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และประสบการณ์ในการสอนของครูที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

ชฎากาญจน์ เจริญชนม์ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการ ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปฏิบัติบ่อยครั้ง สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ค่อนข้างสูง” และปัจจัยที่สามารถทำนายประสิทธิผลของโรงเรียน คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศวิชาการของโรงเรียน การบริหารงานด้านวิชาการ และการจัดการด้านการเรียนการสอน ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โจเซฟ (Joseph. 2000 : Abstract) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผลเกี่ยวกับการส่งเสริมการสอนและการเรียนรู้ การส่งเสริมการสอนและการเรียนรู้ในโรงเรียนโดยใช้มิติการมองของครู ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผลมีลักษณะพิเศษ 2 อย่างคือ การพูดคุยกับครูเพื่อส่งเสริมการมีปฏิริยาซ้อนกลับและการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

วอเตอร์ และคณะ (Water and others. 2003 : 2-14) ทำการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบว่าในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา งานวิจัยได้บอกอะไรเกี่ยวกับผลของภาวะผู้นำที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน บทนำของรายงานการวิจัยระบุว่า ไม่มีวิธีแก้ปัญหาวิธีใดที่สามารถนำมาใช้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

69

ได้อย่างได้ผลสมบูรณ์แบบ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการศึกษา หรือปัญหาขององค์กรใด ๆ ก็ตาม เช่นเดียวกันกับเรื่องภาวะผู้นำซึ่งถือว่าเป็นเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความมีประสิทธิภาพของการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม ผลของการวิจัยที่ได้รับการเรียบเรียงใหม่ ให้สะดวกต่อการเข้าถึงและการประยุกต์ใช้ของผู้บริหาร ย่อมสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของภาวะผู้นำทางวิชาการได้ สำหรับข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า 1) มีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัดระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 2) การที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย 3) ออกกฎข้อบังคับที่ปกป้องครูให้สามารถทุ่มเทเพื่อการสอน 4) แสวงหาทรัพยากร 5) สร้างและพัฒนาหลักสูตรการสอนและการวัดผล 6) กำหนดจุดเน้นในเป้าหมาย 7) แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร การวัดผลและการสอน 8) สร้างวิสัยทัศน์ร่วม 9) ให้รางวัลสำหรับความสำเร็จ 10) มีทักษะการสื่อสาร 11) เป็นนักประชาสัมพันธ์ 12) ให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมงานต่าง ๆ 13) ยอมรับทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว 14) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 15) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 16) มองโลกแง่ดี 17) มีเป้าหมายอุดมการณ์ 18) ติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียน 19) ยืดหยุ่น ปรับตัวง่าย 20) คำมั่นถึงสถานการณ์ 21) เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดปัญญา

เอลิก-เมียลคาเรก และ ฮอย (Alig - Mielcarek & Hoy. 2005 : Online) ได้ทำการศึกษาวิจัย วิเคราะห์ตามหลักทฤษฎีและที่ปรากฏเกี่ยวกับธรรมชาติ ความหมายและอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการ มีข้อสรุปจากการวิจัยว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเป็นหน้าที่ที่สำคัญ แต่ภาวะผู้นำทางวิชาการเพียงอย่างเดียวคงไม่สามารถช่วยให้มีผลสัมฤทธิ์ในระดับสูงได้ ความจริงแล้ว บทบาทนี้มีผลทางอ้อม ที่ได้ผลตรงนั้นเกิดจากการมุ่งเน้นการดำเนินการทางวิชาการของโรงเรียน รูปแบบและการวัดผลภาวะผู้นำทางวิชาการที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ได้จากการศึกษาวรรณกรรมที่สำคัญและช่วยให้นักวิจัยคนอื่น ๆ มีเครื่องมือที่เชื่อถือได้ เป็นที่สงสัยกันว่าความเข้าใจเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในบริบทของโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้ดีกว่าที่มีบริบทเหมาะสมเพื่อการใช้ภาวะผู้นำ ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้มีประสิทธิภาพในการเพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ถ้าหากพวกเขาใส่ใจกับบรรยากาศของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นทางวิชาการให้มาก สร้างเป้าหมายร่วมกันกับครู จัดให้มีการสะท้อนความคิดเห็นต่อครูเกี่ยวกับความก้าวหน้าของนักเรียน ฟังเสียงของครู จัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพครูในเรื่องที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างครู ผู้ปกครองและนักเรียน ภาวะผู้นำทางวิชาการไม่ใช่สิ่งมหัศจรรย์ที่จะก่อให้เกิดอะไรก็ได้ แต่เป็นส่วนหนึ่งของหลักการของผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้พัฒนาบริบทของโรงเรียน ให้ครูและนักเรียนประสบผลสำเร็จได้

โอดอนเนล และไวท์ (O'Donnell & White. 2005 : 56 - 71) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผู้วิจัยได้สุ่มโรงเรียนระดับมัธยม โดยให้ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนทำแบบสอบถามระดับความเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการทางวิชาการของผู้บริหารของฮอลลิงเจอร์ แบบสอบถามมี 50 พฤติกรรมสำหรับโรงเรียนที่มีประสิทธิผล พบว่า ครูรับรู้พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่เน้นการพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ของโรงเรียนเป็นตัวชี้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน นอกจากนั้นยังพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนที่มีฐานะทางสังคมดี ที่เชื่อว่าได้แสดงพฤติกรรมสัมพันธ์กับพันธกิจของโรงเรียนจะเป็นโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์การอ่านสูงกว่า

เจนติลลชี และมูโต (Gentilucci & Muto. 2007 : Online) ได้ศึกษาความคิดเห็นนักเรียนว่าผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติอย่างไรจึงมีผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานด้านวิชาการ จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลโดยตรง และอยู่ในระดับสูงมาก พฤติกรรมส่วนหนึ่ง ได้แก่ การเข้าหาได้ง่าย การเข้าไปสังเกตการณ์ในห้องเรียน การเข้าเยี่ยม และพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่ผู้บริหารทำเหมือนว่าเป็นครูคนหนึ่ง

จากงานวิจัยข้างต้น ได้แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความเกี่ยวข้องกัน เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นงานที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยครูเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับผู้เรียน และมีผู้บริหารทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้

6. สรุปแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิด

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่สำคัญในการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

การกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ของ ฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี (Hallinger & Murphy. 1985: 218 - 245), ครูค (Krug. 1992 : 69-82), ไกเซอร์ (Kaiser. 2000 : 46-48) และได้ศึกษางานวิจัยของ ประสิทธิ์เจียวสี และคณะ (2548 : 201-202) และไกรศิษฏ์ เพลรินทร์ (2552 : 175) แล้วนำมาสังเคราะห์ ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายและภาระงานด้านวิชาการ
2. การจัดการด้านการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

71

3. การสร้างบรรยากาศวิชาการในโรงเรียน

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดจากผลการประเมินคุณภาพระดับชาติด้วยข้อสอบมาตรฐานของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2552

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ตามเป้าหมาย สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้